Nr. 22, 23 și 24. *Brașov*, 1 (13) Martie 1888. **Anul II.**

ȘCÓLA ȘI FAMILIA

FÓIĂ PENTRU PARINȚI ȘI ÎNVĂȚĂTORI.

ESE DE DOUĂ ORI PE LUNA.

Redactorĭ: ***Ioan Popea*** *și* ***Andreiŭ Bârseanu.***

Abonamentul: Pentru **Austro-Ungaria** pe an 3 fl.; pe $^1/_2$ an 1 fl. 60 cr.; pe $^1/_4$ an 1 fl. — Pentru **România** pe an 10 leĭ; pe $^1/_2$ an 5 leĭ.

Abonamentele sĕ fac la administratorul foiĭ **Ión Dariu**, în Brașov. — Manuscriptele sĕ trimit unuia dintre redactorĭ tot în Brașov.

Cuprinsul: Epistole asupra crescereĭ adresate dómneĭ S. — Școla și sănĕtatea. — Rógă-te și lucră! — Invĕțămêntul educativ. — Legătura intimă dintre școlă și familiă ca un mijloc puternic de educațiune. — Gheorghe Asachi. — Roșcata (povestire). — Bibliografie. — Diverse.

Epistole asupra crescereĭ adresate dómneĭ S.

Epistola V.

Brașov, 3 Septemvrie 1887.

Stimată Dómnă!

Îmĭ pare bine, că felul vieții D-Vóstră în romantica vale a Teléjenuluĭ a produs schimbărĭ neașteptate în starea sănĕtății fiuluĭ D-Vóstră: că dênsul a început a prinde puterĭ, e maĭ rumen la față, e vesel, are poftă de vorbă și de joc, e în stare să facă primblărĭ pe déluri, fără să sĕ năduș̩éscă ca maĭ 'nainte, mănâncă și dórme bine, — cu un cuvênt, sĕ află mult maĭ bine trupesce și sufletesce.

Nu pot decât să Vĕ felicit, că ațĭ fost norocósă să obțineți, în timp așa de scurt, resultate atât de îmbucurătóre în privirea restaurării fiuluĭ D-Vóstră.

Continuați numaĭ modul de viéță variată de până acuma, pe care mi-l arătarăți în epistola D-Vóstră, și fiți sigură, că în curênd veți vedé pe Iancul D-Vóstră deplin restaurat, capabil de a reîncepe maĭ târdior, fără nicĭ o scădere, ocupațiile sale spirituale.

A fost o mare norocire pentru dênsul, că l'ațĭ dus la munte.

Să nu fí fost acésta, ar fí pățit-o și el ca atâți băieți desvoltați prea de timpuriŭ cu spiritul, dintre carí unii ajunseră în flórea vêrsteĭ lor în mormênt, ér' alții avură un sfêrșit și maĭ tragic, devenind idioți, lipsiți de orĭ-ce putere spirituală.

Și sciți pentru ce acésta?

Pentru că părinții lor, ocupați intensiv cu afacerile lor dîlnice, nu băgară în sémă starea nefericită a copíilor lor, pe care eĭ nu o înțelegeaŭ. Séŭ, și décă o înțelegeaŭ, lor nu le venia la socotélă să jertféscă ceva din comoditățile lor pentru mântuirea copíilor lor.

Să mulțămim luĭ D-ḑeŭ, că Iancul D-Vóstră n'a ajuns să pățéscă ca fiiĭ acestor nefericiți părinți.

Nu, căcĭ a dat D-ḑeŭ, ca dênsul să aibă o mamă înțeléptă și energică, care, pe dată ce s'a pětruns de adevěr, n'a cruțat nicĭ o jertfă, nu s'a speriat de lungimea și greutatea drumuluĭ, și a făcut tot, ce putea face nu o femeiă, ci un bărbat plin de resoluțiune.

Acésta este, Dómna mea, ce mĕ face să Vĕ aduc omagiile stimeĭ și respectelor mele și să Vĕ declar, că nu al meŭ, ci al D-Vóstră e meritul, că băiatul D-Vóstră este pornit pe calea perfecteĭ însănětoșerĭ.

Eŭ V'am dat numaĭ ideia, care o puteațĭ găsí orĭunde, în vre-o carte óre-care; D-Vóstră însă ațĭ pus'o în practică.

E un adevěr incontestabil, că nu fie-ce mamă e hotărîtă, în fața adevěrurilor celor maĭ convingětóre, să facă, ce D-Vóstră ațĭ făcut pentru fiul D-Vóstră.

Sûnt părinți, carĭ aŭ ocasiă să audă multe bune și folositóre povețe dela binevoitoriĭ lor prietenĭ, dară séŭ din comoditate, séŭ din lipsă de energiă, nu vor să urmeze, după cum sûnt povățuiți, și astfel eĭ, cu voia lor, sĕ lipsesc de aceea, ce ar trebuí să facă bucuria și desfătarea lor și a familieĭ lor.

Pentru ca însă opera D-Vóstră în privirea perfecteĭ

restaurări a luĭ Iancu, pentru care Vĕ jertfiți atât de mult, să fie perfectă, Vĕ daŭ sfatul, ca la întórcere acasă, ceea-ce vă fi în curênd, să Vĕ opriți la Văleniĭ de munte, și aicĭ să faceți cu Iancu o cură de struguri în timp de 2 sĕptĕmânĭ la viá Dómneĭ C.

Aicĭ Iancu va avé de asemenea prilegiŭ a 'și petrece în societatea copíilor prietineĭ D-tale și a altor familiĭ, care sĕ vor afla la viă.

Excursiunile, ce le va face el ḑîlnic aicĭ la viile din apropiere, jocurile copíilor, pocniturile puștilor, cântecele lăutarilor, veselia, ce sĕ vede zugrăvită pe fețele tuturor în timpul culesuluĭ, focurile, ce sĕ aprind în déluri, ca tot atâtea semne de bucuriă, traiul liber sub cerul liber, și în sfêrșit însușĭ culesul ciorchinelor și persicelor parfumate, — tóte acestea vor face impresiile cele maĭ plăcute in sufletul luĭ, și-l vor face să ducă cu sine cele maĭ dulcĭ suveniri la oraș, unde nu are ocasiă să audă și să vaḑă astfel de lucruri.

În chipul acesta, st. Dómnă, cred, V'am arătat mijlócele, pe care D-Vóstră le-aț folosit, și, nu mĕ îndoesc, le veți maĭ folosí încă și de aci încolo, cu deplin succes, pentru perfecta restaurare a fisiculuĭ fiuluĭ D-Vóstră.

Nu 'mĭ rĕmâne, decât să Vĕ atrag de pe acum deja atențiunea asupra uneĭ împrejurăriĭ, căreia eŭ de asemenea îĭ daŭ o deosebită importanță.

Vorba e, că mâne, poimâne, după terminarea cureĭ, ajungênd a casă, Iancu va trebuí să reîncépă ocupațiile sale spirituale deocamdată intrerupte.

Părerea mea însă e, că D-Vóstră în privința acésta să Vĕ abateți de la sistemul de crescere observat până acuma, pe care eŭ îl aflu fórte greșit.

Nu instrucțiă privată în casă are să primésc Iancu de aci încolo, ci publică *în șcóla* ca ceilalți băieți.

Cultura, ce și-o câștigă un băiat pe cale privată, rĕmâne departe îndĕrĕtul cultureĭ spirituale, ce și-o póte el câștiga în șcóla publică.

Căci nici odată nu sĕ pot ajunge resultatele dorite printr'o instrucțiă privată ca prin un învĕțămênt public în școlă, unde sûnt mai mulți băieți de aceeași vêrstă și cari urmăresc același scop, unde unii sĕ îndémnă prin alții, la zel, la emulațiă, unde autoritatea legilor îi face supuși disciplineĭ școlare, îi face să iubéscă și să stimeze pe colegii lor, să imiteze zelul și diligința lor, să sĕ încurageze printr'ênșii, să 'și dea silință a avé o conduită bună morală și a 'și forma în chipul acesta *caracterul.*

Toți copiii, cari aŭ avut o instrucțiă particulară, acasă, prin un instructor óre-care, aŭ devenit mai mult séŭ mai puțin sfiicioși, fără încredere în puterile lor, lipsiți de vioiciuue și de ambițiune nobilă, închipuiți și înfumurați, exclusiviști, egoiști și plini de prejudicii.

Iată dară, st. Dómnă, atâtea motive puternice, care mĕ fac să stăruesc pe lângă D-Vóstră, ca de aci încolo să Vĕ simțiți îndemnată a 'l lăsa pe băiatul D-Vóstră să urmeze, împreună cu ceilalți băieți, instrucția publică în școlă, care singură e în stare a-'l înzestra pe un băiat cu o adevĕrată cultură.

Și acum, cerênd scusele D-Vóstră, căci împrejurările nu 'mi permiseră să viŭ însu'mi cu familia în poetica vale a Teléjenuluĭ, cum Vĕ promisesem și cum ați fi dorit și D-Vóstră, Vĕ rog să primiți din parte'mi espresia deosebiteĭ mele stime.

Ioan Popea.

Școla și sănĕtatea.

(După Dr. M. Gauster.)

III.

Esercițiile corporale.

Esercițiile corporale regulate formézĕ astădi o parte întregitóre a educațiuneĭ; ele sûnt un obiect obligat în tóte școlele.

Ca să pótă fi însă într'adevĕr de folos, sĕ recere, ca învĕțătorul de gimnastică să aibă pregătirea de lipsă și cunoscințe anatomice-fisiologice; sĕ recere, ca copiii, cari aŭ să mérgă la gimnas-

tică, să fie cercetați mai întâiŭ din partea unuĭ medic specialist. Numaĭ astfel sĕ póte scí, décă copíiĭ sûnt în genere apți pentru gimnastică séu ba, și décă nu este neîncunjurat de lipsă a evita anumite eserciții, ér' pe altele a pune pond maĭ mare.

Să nu sĕ crédă, că orĭ-ce esercițiu de gimnastică este sănĕtos și potrivit pentru fiesce-care om. Pentru unele persóne, d. e. pentru acelea, la care mușchiĭ dela piept sûnt maĭ slabĭ, séŭ nu sûnt destul de desvoltați, sĕ recer eserciții anumite; la altele trebue să sĕ observe și cerceteze, cât de departe putem progresa cu esercițiile. Trecerea mĕsureĭ potrivite are și aicĭ înfluințe rele.

Învĕțătorul de gimnastică încă trebue să considere individualitatea elevuluĭ și să nu'ĭ tracteze pe toți eleviĭ în acelașĭ mod, fiind-că prin acésta mult rĕŭ póte pricinuí. Să nu uităm, — ce sĕ trece adese-orĭ cu vederea în unele institute militare, — că corpul nu sĕ întăresce și oțĕlesce prin aceea, că silim pe ceĭ debilĭ să facă esercițiile și strapațele, pe care le fac ceĭ tarĭ.

Corpul sĕ întăresce și sĕ oțĕlesce numaĭ prin eserciții sistematice, consecente, alese cu precauțiune și acomodate organismuluĭ singuraticilor individĭ.

Să nu uităm, că prin esercițiile gimnastice școlare voim să întărim corpul și să'ĭ dăm o maĭ mare flexibilitate, să mărim curagiul și energia școlarilor, ér' nu să'ĭ crescem pentru producțiunĭ artistice, după cum sĕ întêmplă icĭ-colea în unele școle.

Învĕțătorul de gimnastică va trebuí decĭ să separeze copíiĭ maĭ slăbuți de ceĭ maĭ desvoltați, conform îndrumărilor, ce i le va da medicul, și să 'ĭ tracteze pe aceștia conform indigitărilor luĭ. Învĕțătorul va trebuí să tracteze pe copíiĭ slabĭ de piept, și pe aceia, la carĭ șira spinăriĭ începe a sĕ strêmba, etc. într'un mod special și totdeuna cu privire la starea, în care sĕ află eĭ. El va scí, că copíiĭ săracĭ de sânge nu pot face eserciții multe și obositóre, și din causa acésta pe aceștia va trebuí să-ĭ cruțe.

Décă observă învĕțătorul, că copíiĭ s'aŭ înferbêntat prea tare, că s'au înroșit la față, că respiră repede, séu décă observă, că inima le bate tare și repede, trebue să întrerupă instrucția; dar tot-odată trebue să bage de sémă, ca copíiĭ să nu sĕ răcéscă, să nu fie espuși curentuluĭ, și să ia pe sine o haină maĭ groscióră.

Contra acesteĭ regule sĕ comit fórte adese-orĭ greşelĭ marĭ.

Maĭ repetim încă odată, ce am dis maĭ sus, că în genere la întărirea şi oţĕlirea corpuluĭ nu ajungem prin aceea, că silim pe elevĭ să îndeplinéscă lucrărĭ neobicĭnuite şi estraordinare; prin acésta fórte adese-orĭ sĕ nasc bóle. Numaĭ prin deprinderĭ succesive şi consecente, numaĭ prin schimbare şi gradaţiune potrivită putem ajunge la resultatul dorit.

Problema principală a gimnasticeĭ este întărirea muşchilor, lărgirea coşuluĭ peptuluĭ şi întărirea muşchilor organuluĭ de respiraţiune, regularea schimbărĭĭ materiilor necesare pentru nutrirea corpuluĭ, punerea sângeluĭ în mişcare, şi ca urmare a acestora deşteptarea simţuluĭ de putere proprĭă, a energieĭ, a voinţeĭ şi în parte şi a cugetărĭĭ.

Pentru ajungerea acestor scopurĭ ţinem esercĭţiile libere cu mult maĭ potrivite decât esercĭţiile la aparate; acestea din urmă sûnt a sĕ face numaĭ până la un grad anumit, şi numaĭ unele dintre ele.

Esercĭţiile libere sĕ pot esecuta fórte uşor şi în odaiă, regulat în fiesce-care ḑi, diminéţa şi séra; ba este bine, ca învĕţătorul să întrerupă din când în când instrucţiunea pe timp de 5—10 minute şi să facă cu băieţiĭ esercĭţiĭ libere în şcólă.

Klenke ne trage atenţiunea şi asupra uneĭ gimnasticĭ a respiraţiuneĭ, care sĕ póte esecuta şi introduce pretudindenĭ. Şi cu tot dreptul ne trage el atenţiunea asupra acestuĭ fel de gimnastică, de óre-ce este sciut, că ómenĭĭ, la carĭ coşul pieptuluĭ şi muşchiĭ dela piept sûnt maĭ desvoltaţĭ, nu sûnt aşa de espuşĭ diferitelor bóle chronice de plumânĭ, ca ceĭ cu pieptul maĭ puţin desvoltat.

Prin acest fel de gimnastică sĕ ţîntesce tocmaĭ la întărirea muşchilor pieptuluĭ şi la lărgirea coşuluĭ pieptuluĭ.

Ea constă în aceea, că înspirăm adânc, regulat şi în tact, ne oprim apoĭ puţin respiraţiunea vre-o 2—3 tacte şi la tactul următor espirăm érăşĭ lin şi regulat, pronunţând totodată şi numĕrul respiraţiuneĭ. — Klenke ne spune, că copiĭ, carĭ la început sĕ osteniaŭ şi începeaŭ a căsca după 10 resuflărĭ de felul acesta, în decurs de doué-treĭ sĕptĕmânĭ eraŭ în stare să rĕsufle cu uşurinţă de 150—200 orĭ în modul amintit maĭ sus, şi totodată să pronunţe şi numĕrul respiraţiunilor. —

La fetițe trebue să fim cu precauțiune încă și mai mare în alegerea esercițiilor de gimnastică, și să luăm în deosebită considerare pieptul și partea înferióră a trunchiului.

Nu s'ar puté reproba din destul, décă învățătorul de gimnastică și-ar permite a batjocorí pe școlarii, carí nu ar îndrăsní să facă îndată vre-un esercițiŭ óre-care. Acésta póte provení de acolo, că băiatul nu sĕ simte destul de tare a esecuta esercițiul respectiv, séŭ că îĭ lipsesc pregătirile anterióre. In casul acesta învățătorul să nu siléscă pe școlar a esecuta cu tot prețul esercițiul respectiv, ci mai bine să caute, nu cum-va îĭ lipsesc pregătirile anterióre, séu nu sĕ vede chiar necesitatea de a întrelăsa cu totul esercițiul în cestiune.

Unde póte învățătorul influința, că să se întroducă *înnotatul* pentru copiiĭ, carí în urma părereĭ mediculuĭ nu sûnt apți pentru gimnastică, să o facă.

Noĭ cu mult mai bucuros am voí, să sĕ întroducă ca obiect obligător înnotatul, decât unele esercițiĭ dela capră și stind (drugul fics).

IV.

Lucrul de mână și desemnul în școlă. Învĕțămêntul musical. Inceputul cercetăriĭ școleĭ. Festivitățile școlare.

Lucrul de mână influințéză adese-orĭ în mod stricăcios asupra desvoltăriĭ coșuluĭ pieptuluĭ, asupra plumânilor, și prin urmare și asupra respirațiuneĭ, asupra șireĭ spinăriĭ, precum și asupra vederiĭ. Causele, din care provin aceste influințe rele, sûnt: alegerea nepotrivită a lucruluĭ de mână, ținerea obiectelor în mod necorĕspunzĕtor, și împrejurarea, că copiilor nu li sĕ daŭ învățăturile și îndrumările de lipsă în acéstă privință, și astfel eĭ sĕ deprind a lucra între nisce împrejurărĭ nepriincióse sănĕtățiĭ lor.

Órele pentru lucru de mână de cele mai multe orĭ sûnt ficsate pe timpul, când sĕ amestecă ḑiua cu nóptea, séŭ sĕ lucră la lumină artificială necorĕspunzĕtóre, nu destul de intensivă.

De multe-orĭ vedem, că sĕ lucră la lumină slăbuță cu obiecte colorate, care ostenesc ochiĭ cu mult mai tare decât alte lucruriĭ; că sĕ sĕvêrșesc lucrărĭ, care adese-orĭ chiar și la lumina ḑileĭ ostenesc ochiĭ în mĕsură mai mare séŭ mai mică, d. e. cusăturĭ și broderiĭ albe etc.

Nu este de lipsă să mai arĕtăm, ce urmări triste póte avé pentru ochĭ ținerea costișe și strêmbă a trupuluĭ, încordarea prea mare a ochilor și apropierea prea tare de ochĭ a obiectelor, ce voim să le privim.

Precum nu sûnt potrivite pentru ochĭ literele micĭ, hârtia sură și brună, tot așa de păgubitóre sûnt împunsăturile dese și lipsa uneĭ deosebirĭ corĕspundĕtóre între colórea stofeĭ și a aței de brodat. Mai cu sémă la brodat să fim cu mare precauțiune; să nu concedem, ca persóne tinere să șéḑă mult timp după olaltă la rama de brodat. Ținênd corpul plecat înaitne, respirațiunea nu póte decurge regulat, și în urma acesteia sĕ pot nasce ușor încetul cu încetul bóle de plumânĭ. — Prăfuirea lâneĭ încă este păgubitóre sănĕtățiĭ mai cu sémă, décă sûntem espușĭ timp mai îndelungat prafuluĭ de lână. — Ținerea anormală a trupuluĭ la brodat este una dintre cele mai dese cause ale ghebosieĭ.

Broderiile fine în alb la lumină prea intensivă séŭ prea slabă sûnt o adevĕrată ruină pentru ochĭ, și multele durerĭ și slăbirĭ de ochĭ îșĭ aŭ fórte adese-orĭ începutul în lucrările acestea.

Acestea sûnt firesce lucruri, care îșĭ aŭ începutul mai mult în esercițiile de acasă, decât în cele din școlă. Dar am amintit încă odată la acest loc, că școla trebue să dea regulĭ sanitare, care sûnt de a sĕ urma nu numaĭ la lucrările din școlă, ci și la lucrările de acasă. Școla nu are să dea școlarilor numaĭ o comóră de cunoscințe, ci are să le dea și o comóră de regulĭ practice pentru viéță; și óre ce regulĭ practice pot fĭ mai însemnate decât acelea, care ne învață a ne cruța și păstra sănĕtatea, acest bun sfênt, care este neîncunjurat de lipsă pentru fericirea nóstră pământéscă!

Școla a recunoscut de mult deja de o problemă a sa a da băieților nisce regulĭ de bunăcuviință și de politeță, — încât acestea nu ar obvenĭ în educațiunea familiară, — și unde familia satisface datorinței sale, a o sprijiní cu tótă puterea autorității sale. O influință cu mult mai binefăcĕtóre asupra omenimeĭ ar avé nisce regulĭ practice hygienice, cu care școla ar deprinde tinerimea încredințată conducerĭĭ eĭ. —

Copilele gingașe, cu deosebire când se află tocmaĭ în stadiul desvoltărĭĭ, să nu fie deținute timp mai îndelungat și multe óre după olaltă la lucrurĭ femeescĭ de un fel. Să

ne gândim numaĭ, că ele și la celelalte lucrurĭ, care aŭ să le învețe, trebue să ședă timp îndelungat liniștite, să 'și încordeze capul și sensurile, și că lucrările femeescĭ încă încordéză până la un óre-care grad cugetarea, și încă și maĭ mult ochiĭ. Și în punctul acesta trebue să avem în vedere o schimbare plăcută între diferitele lucrărĭ și un esercițiŭ corporal corĕspunzĕtor, precum și necesitatea de a le lăsa copilelor destul timp liber pentru joc și mișcare.

Voim să maĭ atragem atențiunea cetitorilor noștri încă asupra unuĭ lucru, care în școlă, ce e drept, numaĭ în fórte rare casurĭ și numaĭ în mod escepțional îl vedem figurând între obiectele de învĕțămênt, dar cu atât maĭ des sĕ aplică în familiă, — înțelegem aicĭ *lucrul la mașina de cusut.*

Ținerea maĭ mult séŭ maĭ puțin costișe a corpuluĭ, încordarea prea mare și sguduirea luĭ la învêrtirea roțiĭ, reflexiunea luminеĭ dela metalul strălucitor, sûnt rele, care nu presintă lucrul la mașină nicĭ de cum ca ceva nepericulos pentru sănĕtate, orĭ cât de prețios este el pentru economia casnică și pentru a profita și cruța din timp pentru alte lucrărĭ spirituale. Periculul sĕ póte delătura numaĭ la persóne, care nu sûnt debile, și anume prin încunjurarea lucruluĭ prea îndelungat și a luminеĭ prea intensive. Copiiĭ însă, apoĭ fetele în etate de 16—17 anĭ, să sĕ ocupe cât sĕ póte de puțin cu lucrul la mașina de cusut, séŭ maĭ bine ar fi, ca să nu sĕ ocupe de loc cu el. Durerile de piept, bólele de stomach și abdomenale nu arare-orĭ sûnt urmările uneĭ ocupațiunĭ prea timpurie și îndelungate cu lucrul la mașină. Că pot provení din ea și durerĭ de ochĭ, am amintit deja.

Trebue să fim cu atențiune și la *posiția*, ce și-o iaŭ fetițele la împletit, precum și la alte lucrărĭ femeescĭ, și la scris.

Copilelor le place să ședă maĭ cu sémă costiș, să 'și așeze piciórele peste olaltă, séŭ să țină un picior maĭ jos, să 'și plece capul tare înainte, și în urma acesteĭ șederĭ costișe să ridice un umĕr maĭ sus. Urmările acesteĭ șederĭ nepotrivite sûnt: miopia, gheboșia și strêmbarea șireĭ spinăriĭ, durerĭ de piept ș. a. — Șederea dréptă, sprijinirea potrivită a spinăriĭ și a piciórelor sûnt condițiunile, care sĕ recer și aicĭ, ca și la scris. —

La *desemn* trebue să avem în vedere, ca să fie lumină destulă, deopotrivă și nu prea intensivă, și ca copiiĭ să 'și

pótă aşeda tabla de desemn în mod potrivit. Pultul puţin înclinat este corĕspundĕtor. Modelele de desemn să fie clare, pronunţate şi evidente. Invĕţătorul să aibă grije, ca copíiĭ să şéḑă drept, şi să nu le concédă a'şĭ ţiné capul strêmbat într'o parte, un umĕr maĭ ridicat ş. a. —

La *învĕţământul musical* sĕ comit asemenea multe greşeliĭ. Ţinerea nepotrivită si unilaterală a corpuluĭ, aşa că piciórele sĕ légănă în aer, este adese-orĭ causa, că pianiştiĭ aŭ un umĕr maĭ eşit şi maĭ ridicat. Grija de ochĭ încă sĕ negligă în cele maĭ multe casurĭ. Notele nepotrivite, hârtia rea şi depărtarea cea mare a notelor silesc pe copíĭ a sĕ pleca prea tare înainte şi a 'şĭ încorda corpul încă şi maĭ tare; acesta sĕ ostenesce apoĭ cu totul, şi de aci provine o ţinută continuă costişă a luĭ şi ruinarea ochilor.

Să evităm o prea mare încordare a copíilor debilĭ şi maĭ cu sémă a copíilor debilĭ de piept, fiind-că prin mişcările braţelor sĕ încórdă şi musculatura pieptuluĭ.

La *cântare* să fim cu mare precauţiune. Să nu tractăm nicĭ aicĭ pe toţĭ copíiĭ deopotrivă, şi să nu silim pe fiesce-care copil la cântat. Copíiĭ maĭ debilĭ nieĭ nu ar trebuí lăsaţĭ să cânte regulat înainte de a fĭ cercetaţĭ din partea unuĭ medic şi înainte de a'ĭ fĭ declarat acesta de apţĭ pentru cântare, de óre-ce prin o încordare prea mare sĕ pot nasce dureriĭ de plumânĭ şi de grumazĭ, séŭ décă copíiĭ aŭ aplicare spre congestiunĭ la cap, cântarea póte avea pentru eĭ urmărĭ şi maĭ grele, provocate prin o prea mare iritare şi năpădire de sânge la cap şi prin o presiune a musculatureĭ dela grumazĭ asupra arteriilor celor marĭ dela gât.

Instruirea neprecaută a unor copíĭ în instrumente de suflat aŭ avut de maĭ de multe orĭ urmărĭ triste şi durabile asupra sănĕtăţiĭ lor, şi a provocat chiar şi dureriĭ de plumânĭ împreunate cu vĕrsărĭ de sânge. Persóne prea tinere să nu sĕ instrueze în astfel de instrumente, şi în tot casul sĕ recere opinarea mediculuĭ. —

Inceputul cercetărĭĭ şcóleĭ în cele maĭ multe ţĕrĭ, unde el este prescris, este statorit pe timpul, când copilul a împlinit şase anĭ. Asilurile şi grădinile de copíĭ greşesc contra acesteĭ dispositiĭ, décă daŭ instrucţiă regulată şi copíilor maĭ micĭ. Dar chiar şi etatea de şase anĭ împliniţĭ pentru mulţĭ copíĭ este prea timpurie. Acésta depinde maĭ cu sémă

dela individualitatea spirituală și corporală a copiluluĭ. Pe cea dintâiŭ sĕ maĭ pune icĭ-colea puțin pond; cea din urmă fórte arare-orĭ sĕ ia în considerare, — cel mult, décă copilul a rĕmas tare înapoĭ în privința mărimeĭ.

Dar și copiiĭ, carĭ aŭ crescut repede și sûnt subțireĭ și înălțișorĭ, sûnt adese-orĭ tot atât de neapți și nepotriviți de a urma un curs de școlă regulat. Aerul din școlă, ținuta corpuluĭ și încordarea spirituală vor avé în curênd influințe triste asupra sĕrmanelor făpturĭ.

Și în privința spirituală sûnt mulți copiĭ sub nivoul, ce'l pretinde școla, fără ca părinții să observe acésta. Cât nĕcaz, câtă muncă nu are sĕrmanul învĕțător în casul acesta cu copiiĭ, și cât de tare nu sĕ împedecă cursul instrucțiuneĭ, și cu tóte acestea pentru bieții copilași din tóte aceste nu urmézĕ alt-ceva, decât o slăbire a facultățiĭ lor de cugetare și a creerilor lor!

Fórte mulți hygieniști pretind ca an normal pentru începerea cercetăriĭ instrucțiuneĭ regulate al șaptelea an împlinit. Sĕ înțelege de sine, că acésta nu le convine multor părinți, carĭ voiesc pe de o parte ca copiiĭ lor să fie cât maĭ curênd pregătiți pentru viața practică, ér' pe de altă parte, ca să scape cât maĭ curênd de eĭ, și astfel să fie cel puțin pe câte-va óre nemolestați în ocupațiunile lor din partea copiilor. Să nu uităm însă, că încordarea și influința prea timpurie a ocupațiuneĭ școlare póte pricinuí creerilor și celorlalte organe adese-orĭ marĭ stricăciuni, că începerea maĭ târdiă a instrucțiuneĭ de regulă arată maĭ bune resultate și că puterile corporale în casul din urmă pot maĭ ușor resista pretensiunilor, ce cresc din ce în ce maĭ tare, pe când indivizii prea tinerĭ pătimesc de multe-orĭ, — deși, póte, nu tocmaĭ îndată, — de migrene, de lipsă de sânge și de alte bóle.

Décă tocmaĭ voim, ca copiiĭ să încépă a merge la școlă cu al 6-lea an împlinit, ar trebuí să sĕ céră cel puțin un testimoniŭ din partea unuĭ medic însărcinat anume cu cestiunea acésta, de este copilul apt în privința corporală și spirituală a cerceta instrucțiunea școlară regulat.

Prin acésta s'ar păstra multe vieți, sănĕtatea și capabilitatea multor copiiĭ, spre binele lor propriŭ, spre bucuria părinților și în favorul societățiĭ.

Câtă vreme nu esistă o astfel de lege, să 'și țină în-

vĕțătorul de datorință de căpeteniă a îndruma la un medic espert pe copíii, carĭ i sĕ par debilĭ în privința corporală și spirituală, ca să audă o părere competentă, de pot urma copíiĭ respectivĭ un curs regulat de școlă fără urmărĭ triste pentru sănĕtatea lor. —

Incă câte-va cuvinte despre *festivitățile școlare.*

Sĕ înțelege de sine, că tóte principiile hygienice, care le-am amintit până aicĭ, trebue să fie observate și la festivitățile școlare. Din nenorocire la astfel de ocasiunĭ fórte adese-orĭ nu sĕ ia nicĭ o privire la sănĕtate. La escursiunĭ și la marșurĭ gimnastice copiiĭ sûnt silițĭ a face drumurĭ lungĭ de maĭ multe óre în speranță, că prin acésta eĭ sĕ vor întărí, și fără a sĕ lua în considerare, că copíiĭ sûnt cu mult prea debilĭ și gingașĭ pentru astfel de lucrurĭ. Nu sĕ ține socotélă de vênt, de vremea bună séŭ rea și de aerul rece și aspru de diminéță. La anumite festivităț și petrecerĭ sĕ tescuesc toțĭ copíiĭ din institut într'o singură odaiă, — în privința acésta institutele private staŭ în fruntea celorlalte, — și afară de copíĭ de cele maĭ multe orĭ încă și alte persóne, așa că aerul din odaiă abia este de inspirat. Să nu ne prindă dară mirarea, că o mulțime de copíĭ sĕ bolnăvesc la astfel de ocasiunĭ.

Lucrurile amintite aicĭ să nu sĕ privéscă ca producte ale uneĭ fantasíĭ prea fricóse și pesimiste; sûnt lucrurĭ din nenorocire constatate de fórte multe orĭ.

Să nu uităm, că festivitățile și petrecerile nu aŭ să pretindă jertfe, și că în linia primă trebue să avem în vedere sănĕtatea copíilor. Acésta să nu o trécă cu vederea maĭ cu sémă institutele private, care aranjézĕ astfel de festivităț nu ca un mijloc de promovare al școlarilor, ci de cele maĭ multe orĭ numaĭ și numaĭ în interesul institutuluĭ.

Astfel de festivităț aŭ, fără îndoĭală, mare valóre pentru spiritul școlarilor și pentru validitarea autorităț școleĭ față cu populațiunea. Să nu micșorăm autoritatea școleĭ prin neconsiderarea celuĭ maĭ însemnat factor al buneĭ stărĭ a școlarilor, prin neconsiderarea sănĕtățiĭ.

Din punct de vedere didactic, de valóre cu mult maĭ însemnată sûnt escursiunile în grupe maĭ micĭ, întocmite și alese cu mare grijă, decât escursiunile cu toțĭ școlariĭ institutuluĭ deodată.

La astfel de escursiunĭ lĭ sĕ pot împărtăși școlarilor

într'un mod cu mult mai lesnicios și mai atrăgĕtor cunoscințe despre sol și despre plante, despre țéră și despre împrejurările eĭ.

V.

Lățirea bólelor prin școlă — Hygiena personaluluĭ didactic.

Școla este nu tocmaĭ așa de arare-orĭ, precum sĕ crede, un mijloc pentru lățirea bólelor.

Voim să abstragem cu totul dela bólele, care sĕ nasc în școlă prin aerul cel stricat și năduși, prin întocmirea rea a reteradelor, prin igrasia păreților, prin apa rea de beut ș. a. Școla contribue la lățirea bólelor lipicióse parte prin aceea, că copiiĭ molipsiți de astfel de bóle cercetézĕ încă prelegerile, parte prin aceea, că copiiĭ, carĭ aŭ suferit de vre-o bólă lipicióză, vin prea de timpuriŭ la școlă, înainte de a sĕ fi vindecat pe deplin; în fine, bólele, despre care e vorba, sĕ maĭ pot lăți prin copiiĭ, în al căror cerc familiar obvin casurĭ de astfel de bóle. Sĕ înțelege de sine, că și învățătoriĭ pot contribuí la rĕspândirea materiilor infectătóre.

Maĭ întâiŭ vom considera *exanthemele acute*: pojarul, scarlatina, vĕrsatul.

Sĕ întêmplă fórte adese-orĭ, că copiiĭ molipsiți de aceste bóle cercetézĕ încă școla, séŭ că sûnt trimiși la școlă, înainte de a li sĕ fi curățit pelea pe deplin de urmele acestor bóle.

După esperiințele și observările făcute din partea multor medicĭ, tocmaĭ în casul din urmă bóla póte trece maĭ ușor și asupra altora, de óre-ce în cojițele de pe pele sĕ pare a fi materia aceea infectătóre, care póte trece prin respirațiune, prin apa de bĕut, etc., și în organismul celor sănĕtoși, și astfel produce bóla respectivă. Că bóla sĕ póte transplanta din împrejurimea celor ce pătimesc de ea, sĕ póte admite.

Invĕțătorul să'și facă în genere de regulă, a trimite acasă pe fiesce-care copil, care i sĕ pare a fi bolnav, și a provoca pe părinți, ca să chieme într'ajutor sfatul medicului, înainte de a trimite copilul din noŭ la școlă.

Pe timpul, când astfel de bóle sĕ ivesc în mod epidemic, învĕțătorul trebue sĕ fie cu băgare de sémă încă și maĭ mare. Décă un copil își schimbă adese-orĭ colórea feței,

déca îĭ bate pulsul repede, déca ochiĭ luĭ sûnt roşiĭ, déca pelea din faţă şi de pe mânĭ îĭ este roşiă şi umflată, déca sĕ simte rĕŭ, are durere de cap, dureriĭ de grumazĭ ş. a., învĕţătorul să nu întârdie a'l mâna din şcólă acasă, şi numaĭ atuncĭ să'ĭ concédă a venĭ érăşĭ la şcólă, când este pe deplin convins, că nu va periclita sănĕtatea conşcolarilor sĕĭ.

Déca copilul a suferit de vre-una din bólele amintite maĭ sus, învĕţătorul să nu'ĭ concédă a venĭ la şcólă, înainte de a aduce testimoniŭ dela medic. Déca în comună nu sĕ află medic şi copilul nu póte căpĕta testimoniŭ, învĕţătorul să fie cu cea maĭ mare precauţiune: să cerceteze însuşĭ copilul cu de-amĕruntul, şi déca observă, că pelea luĭ nu s'a curăţit bine, că sĕ maĭ vĕd roşeţe pe pele şi că acésta îşĭ schimbă încă colórea, să nu'ĭ concédă a venĭ la şcólă, până când nu dispar tóte acestĕ urme.

Fraţiĭ celuĭ bolnav, séŭ alţĭ copiĭ, carĭ trăiesc într'o familiă cu el, să nu cerceteze şcóla, până când cel bolnav nu sĕ însănĕtoşéză pe deplin.

Tusea măgăréscă şi *guşterul* sĕ lăţesc fórte uşor prin şcólă, fiind-că în aerul din şcólă sĕ respândesc producte de ale părţilor bolnave. Copiiĭ, carĭ pătimesc de aceste bóle, să nu cerceteze şcóla, fiind-că schimbarea temperaturei, aerul de diminéţă ş. a. aŭ rea influinţă asupra bolnavuluĭ.

Rîia sĕ lăţesce prin contact; ea sĕ nasce din un animal micuţ, care îşĭ face culcuş în pele, şi sĕ póte transmite asupra altora prin cojiţele de pe pele. Învĕţătorul să fie aşa-dară cu precauţiune; déca observă la mânĭ, printre degete, sgrăbunţe şi beşicuţe, ér printre acestea icĭ-colea câte o dungulíţă mică alburiă, în formă de sgărietură, şi déca vede, că copiiĭ sĕ scarpină mereŭ, să'ĭ îndrumeze la un medic, şi să nu'ĭ lase să vină la şcólă, înainte de a aduce adeverinţă, că sûnt vindecaţĭ. Déca observă învĕţătorul, că un copil este molipsit de bóla acésta, să cerceteze şi pe vecinĭĭ luĭ, ér déca află, că pătimesc de ea maĭ mulţĭ copiĭ din şcólă, să cerceteze şcóla întrégă, ca să pótă separa pe ceĭ prepuelnicĭ, séŭ unde sĕ póte, să'ĭ îndrumeze la medic. La cercetare învĕţătorul să fie cu precauţiune, şi îndată după cercetare să sĕ spele bine, ca să nu sĕ infecteze şi el.

Bóla de ochĭ egipténă, precum şi aşa numitul *trachom* (aprinderea de ochĭ granulósă, séŭ conjunctivita granulósă), sûnt bóle

fórte primejdióse pentru organul vederii, și sĕ pot fórte ușor infecta de ele și alții. Învĕțătorul să fie cu mare atențiune și precauțiune la astfel de bóle, și décă observă la vre-un copil, că ochii îi sûnt roșii tare, că pleópele îi sûnt umflate și din ele curge puroiŭ, să îndrumeze pe părinții copiluluĭ a cere sfatul unuĭ medic, ér pe copil să nu'l lase să cerceteze școla înainte de a sĕ fi restaurat pe deplin, séŭ înainte de a fi primit o adeverință, că bóla nu este lipiciósă.

Sĕ înțelege, că în locurĭ de acelea, unde nu sĕ află medic, decât numaĭ în depărtare de maĭ multe miluri, învĕțătorul va trebui să purcédă după propria sa convingere, și în privința acésta maĭ bine să facă din precauțiune maĭ mult, decât prea puțin.

Catarrhul abdomenal și *diarea*, apoĭ *colera* și *lingórea* (tifusul) încă sĕ pot lăți prin copiiĭ atacați de ele într'un grad maĭ mic, așa că pot cerceta încă școla, și anume ele se lățesc maĭ cu sémă prin secrețiunile corporale. De aceea, când astfel de bóle sĕ ivesc în mod epidemic, este de lipsă, ca învĕțătorul să fie cu mare atențiune asupra sănĕtății școlarilor, și să depărteze îndată din școlă pe copiiĭ, carĭ i sĕ par suspecți.

Pe timpurĭ, când epidemiile grasézĕ într'un grad maĭ mare, școlile sĕ închid.

Voim să atragem atențiunea învĕțătorilor încă asupra unuĭ lucru. Vin câte o dată la școlă copiĭ, carĭ respândesc un miros neplăcut dela bube, din gură, dela picióre, séŭ carĭ aŭ vre-o umflătură, séŭ alt-ceva neplăcut pentru vecinĭ. Învĕțătorul să'șĭ facă regulă a silí pe copiiĭ aceștia să'șĭ vindece relele în interesul școleĭ, ér de altă parte să'ĭ așeḍe isolați, la un loc maĭ espus aeruluĭ; acésta, încât este cu putință, să n'o facă în mod bătător la ochĭ, ér unde nu sĕ pot așeḍa copiiĭ amintiți separat, să le schimbe locul maĭ des.

Învĕțătorul să învețe în genere pe toți școlariĭ, dar maĭ cu sémă pe aceștia, să sĕ țină fórte curați.

Copiiĭ, carĭ sufer de bóle gretóse, să nu fie admiși nicĭ-decum în școlă.

Învĕțătorul să nu trécă cu vederea anumite *stărĭ nervóse bolnăvicióse*, care prin impresiunea, ce o esercitézĕ asupra celor dimprejur, fórte ușor pot produce la copiiĭ simțitorĭ séŭ bolnavĭ de nervĭ asemenea bóle; așa e d. e. epi-

lepsia, chorea (nemț. Veitstanz), frasul acut, suspinul convulsiv (spasmodic), plânsul violent, accese de nebuniă séŭ presemnele lor, precum și manifestărĭ de afecte escesive: mănĭă escesivă, espresiunĭ escesive de durere, ș. a. Copiiĭ atacațĭ de asemenea accese trebuesc depărtațĭ, dar nu în mod bătător la ochĭ; copiilor celorlalțĭ să nu le fie permis a sta în jurul lor și a'ĭ privĭ cu uimire timp maĭ îndelungat.

Décă astfel de accese obvin maĭ des, copiiĭ bolnavĭ să nu fie admișĭ în școlă, și părinții să fie avisați și îndrumați a nu lăsa în jurul lor alțĭ copiĭ.

Avênd copiiĭ o fantasiă viă și fiind eĭ aplicați a imita pe alțiĭ voluntar séŭ involuntar, bólele acestea pot influința asupra lor în mod molipsitor; despre acésta avem o multime de esemple din timpurile maĭ vechĭ și maĭ nouĕ. Multe din epidemiile spirituale ale evuluĭ mediŭ aŭ fost provocate de fanatism, dar aŭ fost lățite maĭ cu sémă prin impresiunile acceselor asupra celor din împrejurime.

La locul acesta putem aduce ca esemplu un cas din un orfanotropiu belgian de fete, în care o biată copilă cuprinsă de o astfel de bólă (chorea) a făcut, ca tóte fetele din institut să sĕ bolnăvéscă, și numaĭ în urma întrevenireĭ energice a mediculuĭ s'a putut pune capĕt endemieĭ, și s'aŭ putut vindeca copilele bolnave, afară de cea dintâiŭ.

Ne este cunoscut tuturora, ce rol mare jócă în genere în viața omenéscă, și în special în viața copilăréscă, tendința de imitațiune. Ea póte produce fórte mult bine, dar și fórte mult rĕŭ. Să ne cugetăm numaĭ la fanatismul, ce domnesce în modă. —

Décă la bólele în cestiune sĕ maĭ adaugă spaimă și alte afecte, care și numaĭ ele singure de sine încă pot produce astfel de bóle de nervĭ, putem înțelege, cât de tare pot ele influința asupra organismelor bolnăvicióse. —

In trécăt ne permitem a atinge încă un punct.

Invĕțătorul să aibă în vedere, încât numaĭ sĕ póte, *individualitatea copiilor.*

Considerând învĕțătorul individualitatea copiilor și întrevenind la timp potrivit cu sfaturĭ bune și înțelepte, date părinților, va fi în stare a împedeca adese-orĭ bóle grele de nervĭ și de spirit la copiiĭ prea nervoșĭ și iritabilĭ, la copiĭ cu dispositiune prea schimbăciósă și carĭ în afecte îșĭ perd

tot cumpĕtul, precum și la copíiĭ apaticĭ, ș. a. m. d. Considerând învĕțătoriĭ individualitatea elevilor, vor fí în stare a apĕra sănĕtatea copíilor aplicați spre stărĭ anormale, precum și a societățiĭ, în care petrec eĭ, décă vor împreuna caracterele, ce sĕ potrivesc, ér' pe care nu sĕ potrivesc, le vor separa. —

Hygiena învĕțătorilor coincide în cele maĭ multe puncte cu hygiena școlarilor.

Am amintit deja maĭ înainte, că după cum dovedesce statistica, mortalitatea învĕțătorilor este maĭ mare decât a celorlalte clase ale inteligințeĭ, și că eĭ aŭ a sĕ lupta cu multe rele, ce le amenință sănĕtatea.

Décă privim în deosebĭ relele, cărora este espus învĕțătorul, vedem, că cele maĭ principale sûnt: prea marea încordare a creerilor și a ochilor, precum și influința aerului. Instrucțiunea este fórte ostenicióșă și încordătóre, și décă avem în vedere și împrejurarea, că învĕțătorul trebue să considere și individualitatea elevuluĭ și să influințeze în mod educativ asupra luĭ, problema învĕțătorésc̆ă devine încă și maĭ grea. Afară de aceea órele, care trebue să le petréc̆ă învĕțătorul în fiesce-care di cu instrucțiunea, de regulă sûnt cu mult prea multe. La acestea sĕ maĭ adaugă multele óre, care trebue să le petréc̆ă învĕțătoriĭ cu censurarea temelor, cu perfecționarea lor pe terenul pedagogic și scientific, etc. Intre astfel de împrejurărĭ să nu ne prindă mirarea, când vedem, că în flórea vieții ceĭ maĭ mulți dintre eĭ trebue să'și ia adio dela acéstă lume nerecunoscĕtóre, pe care eĭ aŭ luminat-o și pentru care s'aŭ jertfit.

De aceea trebue să sĕ ia în considerare la provederea școlelor cu puterĭ didactice *nu numaĭ órele, care trebue să le petréc̆ă învĕțătorul în școlă, ci și órele, care trebue să le întrebuințeze el acasă cu lucrărĭ pentru școlă.*

Făcêndu-sĕ acésta, adese-orĭ am vedé, că căpĕtăm un numĕr de óre înspăimêntător de mare.

Sĕ înțelege de sine, că trebue să delăturăm din școlă și din întocmirile eĭ tot, ce este nepriincios séŭ chiar stricăcios sănĕtății învĕțătoruluĭ. Un lucru totuși nu sĕ póte delătura, și anume, ca pentru el să nu vină lumina din drépta. Din norocire învĕțătorul își póte schimba adese-orĭ locul, și nu trebue să lucre totdéuna la pult. Numaĭ așa s'ar puté delătura acest rĕŭ, décă s'ar face ferestri sus în

păretele de dinděrětul catedreĭ, dar prin acésta s'ar strica școlarilor. Lumina, ce ar veni prin ferestrile aședate în păretele din fața catedreĭ i-ar lua învățătoruluĭ vederea, și din causa acésta ar fi necorĕspundětóre.

Mesele învățătorilor aŭ fost până în timpul maĭ noŭ și maĭ sûnt încă și astădĭ în fórte multe locurĭ de tot primitive. Abia în timpul maĭ noŭ aŭ început a sĕ întocmi catedre maĭ potrivite și comóde.

Dotațiunea învățătorilor încă numaĭ în timpul din urmă a început a sĕ maĭ îmbunătățĭ și a sĕ smulge din starea într'adevĕr cerșitoréscă de maĭ 'nainte; dar nicĭ astădĭ ea nu este nicĭ pe departe așa de mulțămitóre, ca învățătorul să pótă duce cel puțin în privința materială o viață potrivită și fără de grijĭ, nicĭ astădĭ nu i se dă posibilitatea de a face cel puțin în ferĭĭ câte o călĕtoriă ceva maĭ mare la munte séŭ la vre-o baiă. Ce să maĭ dicem, décă învățătorul maĭ are încă și familiă!

Nutremênt bun și puternic, schimbarea aeruluĭ, mișcare în aerul din pădure și dela munte sûnt pentru învățătorĭ de sigur recerințe hygienice însemnate, nu numaĭ pentru păstrarea sănĕtățiĭ corporale, ci și pentru conservarea vioiciuneĭ spirituale.

De ar fi recunoscute recerințele acestea din tóte părțile, și de ar concede împrejurările financiare cât maĭ curênd satisfacerea lor!

Locuințele multor învățătorĭ din punct de vedere hygienic încă sûnt cu totul necorĕspundětóre. In multe părțĭ cred ómeniĭ, că este destul décă sĕ satisface pretensiunilor celor maĭ necesare în privința salelor de învĕțămênt; pentru învățător sĕ găsesce ușor vre-un locșor. Orĭ și cine a putut să vadă locuințe învățătorescĭ umede, lipsite de aer, întunecóse, și în care nu putea pĕtrunde nicĭ o rază a sóreluĭ, ér în privința mărimeĭ eraŭ cu totul nepotrivite și necorĕspundětóre.

O pretensiune în interesul școleĭ și al învățătoruluĭ este, ca locuința luĭ să fie cu totul separată de salele de învĕțămênt. Pentru aerul necesar încă trebue îngrijit, și chiar și lângă cele maĭ micĭ școlĭ dela țĕră trebue să fie odăĭ, care să cuprindă cel puțin 80—120 m. cub.

Ómeniĭ trebue să cugete, că învățătorul are familiă, care împreună cu el constă în numĕr mediŭ cam din cinci

membri. O odaiă de 60—120 m. cub., o cămară de cel puțin 50 m. cub. sûnt lucrul cel maĭ modest, ce sĕ póte pretinde în acéstă privință.

Locuința să fie uscată, să sĕ pótă încălḑí bine, să aibă destulă lumină și să bată sórele în ea.

Un amic al fóeĭ.

Rógă-te și lucră!

Cuvênt rostit de părintele **Vasile Voina** în biserica Sf. Nicolae din Brașov, în prima Duminecă a postuluĭ mare (a. 1887).

„Dómne al puterilor, fí cu noĭ, că pe altul afară de tine ajutor întru nĕcazurĭ nu avem; Dómne al puterilor, miluesce-ne pe noĭ!“ . . .

Acésta este, iubiților, rugăciunea, ce se cântă în fiecare ḑi a postuluĭ mare. Și vaĭ, cât e de potrivită acéstă rugăciune cu deosebire în împrejurările de astăḑĭ. Am ajuns vremurĭ grele de tot, și nĕcazurile ne copleșesc din tóte părțile, încât d'abia maĭ putem suporta greutatea lor. In orĭ-ce parte privim, nicĭ o raḑă de mângăiere. In loc de speranță spre maĭ bine, grijĭ negre pentru viitor ne apasă sufletul.

Unica mângăiere ne-a maĭ rĕmas în a-tot-puternicul D-ḑeŭ; pentru aceea să nu uităm a'l ruga, și a'ĭ ḑice: Dómne al puterilor, fí cu noĭ!

E lucru creștinesc a sĕ ruga, e o datorie sfêntă a fiecăruĭ creștin a cere ajutorul luĭ D-ḑeŭ, căcĭ chiar în însăși rugăciunea se cuprinde și speranța, că D-ḑeŭ te va ajuta; căcĭ el însuși ḑice: „Cereți, și vi se va da!“, și érăși: „Orĭce veți cere dela tatăl în numele meŭ, vi sĕ va da voué.“

Da, e adevĕrat. Rugăciunea e o datorie sfêntă creștinéscă, ce fie-care adevĕrat creștin trebue să o îndeplinéscă; dar să ne întrebăm: *Ajunge óre numaĭ singură rugăciunea?*

Nu, nu ajunge! — trebue să recunóscem cu toțiĭ —, căcĭ deși rugăciunea este o ocupațiune bună, dar décă noĭ nu facem alta decât ne rugăm, în credință, că prin singură rugăciunea ajungem la orĭ și ce, — nu vom ajunge de bună sémă la nicĭ un resultat.

Isus, ce e drept, a ḑis ucenicilor sĕĭ: „Orĭ ce veți cere dela tatăl meŭ în numele meŭ, vi se va da“; el însă a avut

în vedere lucrările, ce aveaŭ să le săvêrșéscă apostolii în numele luĭ.

Déca ucenicii luĭ n'ar fi mers să predice evangelia luĭ, n'ar fi învețat, n'ar fi admonat și îndreptat pe ómenĭ, ci ar fí șeḑut în Ierusalim și s'ar fi rugat necontenit, ca să vie împĕrăția luĭ D-ḑeŭ, séŭ ca să se lățéscă împĕrăția luĭ Isus în tótă lumea, — ar fí putut să aștepte mult, căcĭ de bună sémă nu s'ar fi întêmplat nimic din tóte acestea; ci numaĭ atuncĭ aŭ putut să sĕ bucure, că s'a întemeiat și lățit creștinismul, când aŭ eșit în tóte părțile și aŭ propagat cuvêntul luĭ D-ḑeŭ.

Așa-dară eĭ s'aŭ rugat, dar aŭ și lucrat.

Am fi în mare rĕtăcire, déca am atribuí rugăciuneĭ o astfel de putere, încât numaĭ prin ea, fără întrebuințarea puterilor nóstre, să ne putem împliní dorințele nóstre.

Cel-ce sĕ rógă mereŭ: „Pânea nóstră cea de tóte ḑilele dă-ne-o nouĕ astăḑĭ!“, și'și pune mânile în sín, acela póte flămândí pe lângă tótă rugăciunea luĭ, și nu va trăí, ca să vaḑă căḑêndu-ĭ pânea din cerurĭ.

Cel-ce se rógă: „Dómne, am copíĭ de crescut; ajutămĕ să mi-ĭ pot cresce și nu'mĭ răpí viața la mijlocul drumuluĭ!“, dar pentru aceea el nu sĕ cruță, ci prin viață neregulată, prin bĕutură peste mĕsură, prin necruțare, lux, risipesce cu ușurință ceea-ce câștigă, și'și ruinéză sănĕtatea, — acela de bună sémă nu va agonisí nimic, și vieței sale nu va adăuga nicĭ o ḑi cu tótă rugăciunea luĭ.

Cel-ce sĕ rógă: „Dómne, dușmaniĭ meĭ se înmulțesc; nu-ĭ lăsa, ca să'și pótă rîde de mine!“, dar pentru aceea el pe de altă parte prin lăcomie, prin bucurie de rĕul altuia, prin asprime, mândrie și aplecare spre cértă îșĭ măresce numĕrul dușmanilor sĕĭ, acela cu tótă rugăciunea luĭ nu va puté învinge nicĭ un dușman.

Cel-ce sĕ rógă: „Dómne, întórce inima ómenilor spre mine și-ĭ dispune bine pentru mine!“, și pe de altă parte tot el prin purtarea luĭ, prin pofta de a cârtí tot ce e bun, prin fudulia și închipuirea luĭ, prin patima de a bănuí pe ómeniĭ de bună credință și de muncă îĭ depărtéză tot maĭ mult de el, — acela póte să sĕ róge cât de mult, căcĭ inimile ómenilor tot nu le va câștiga.

Cel-ce sĕ rógă: „Dómne, fă să mĕ prețuéscă ómeniĭ, căcĭ deși sûnt cu bună posițiie, totuși în ochiĭ lumeĭ nu pre-

țuesc nimic!“, și el dela sine nu contribue întru nimic spre ajungerea acestuĭ lucru, de asemenea în zadar sĕ rógă. — Da, veḑĭ bine, nu prețuescĭ nimic în ochiĭ lumeĭ, căcĭ deși escĭ cu stare, numaĭ tu singur te bucurĭ de averea ta, și lumea ceealaltă nu simte întru nimic, că escĭ avut, fără numaĭ când unul și altul îțĭ aduce cametele cele marĭ, ce le iaĭ pentru baniĭ tĕĭ datĭ împrumut. Escĭ om cu posiție, aĭ puté fí folositor societățiĭ, aĭ puté aduce tu maĭ ușor ca alțiĭ serviciĭ societățiĭ omenescĭ, dar nu o făcĭ, căcĭ escĭ egoist, numaĭ de tine grijescĭ, niměnuĭ nu vréĭ să-ĭ facĭ vre-un serviciŭ fără câștig. Staĭ de o parte și rîḑĭ de alțiĭ, plăcêndu'țĭ să bagĭ zizanie între ómenĭ. In zadar te veĭ ruga, căcĭ nu prețul, ci disprețul lumeĭ te va însoți!

Și astfel e cu tóte rugăciunile, când omul aștéptă tot dela D-ḑeŭ, dela noroc séŭ întêmplare, și el însuși nu face ceea-ce ar puté și ar trebuí să facă.

Cel-ce sĕ rógă astfel, este ca acel călĕtor, care stă după vatră și doresce necontenit, să fie colo séŭ colo, dar el nu sĕ mișcă din loc. Cine sĕ rógă astfel, voiesce să ajungă un scop, dar nu întrebuințézĕ nicĭ un mijloc, și fără mijlóce nu sĕ póte ajunge nicĭ un scop.

Cu mult maĭ bine o nimeresc de bună sémă aceia, carĭ pun maĭ mult preț pe lucru, pe muncă, decât pe rugăciune.

Dar munca neobosită devine o greutate nespus de mare, décă omul muncitor nu'și maĭ întărește inima prin rugăciune, prin ridicarea inimeĭ cătră D-ḑeŭ.

Fără a gândí la D-ḑeŭ, omul muncitor își slăbesce îndemnul de a lucra.

Când i se pun în cale piedecĭ și greutățĭ, muncitorul, carele numaĭ lucră și nu sĕ maĭ gândesce la D-ḑeŭ, pierde curajul; ér' când întreprinderea nu-ĭ isbutesce de loc, se desnădĕjduesce cu totul. —

Cu totul altmintrelea e la aceia, carĭ *împreunézĕ* munca cu rugăciunea. Căcĭ deși munca și rugăciunea după natura lor sûnt fórte deosebite, cu tóte acestea staŭ în cea maĭ strînsă legătură.

E adevĕrat, că rugăciunea sĕ ocupă cu D-ḑeŭ, ér' munca cu lumea și cu lucrurile lumescĭ, dar cu tóte acestea rugăciunea îl îndémnă pe om la muncă, ér' munca la rugăciune.

Când ne rugăm luĭ D-ḑeŭ, ne adresăm la el ca la fă-

cĕtorul și țiitorul a tóte, séŭ ca la legiuitorul, stăpânul și judecătorul ómenilor. Și amêndouĕ aceste însușirĭ ale luĭ D-ḑeŭ trebue să ne îndemne la lucru. Căcĭ déca îl privim pe D-ḑeŭ ca pe făcĕtorul și țiitorul a tóte, vedem în el o ființă, care a-tot-puternicia sa a întrebuințat-o spre a produce, spre a lucra, și chiar și astădĭ n'a rĕmas un simplu privitor al faptelor sale, ci le ține și le conduce tóte cu înțelepciune.

Prin rugăciune omul voiesce a se apropia de D-ḑeŭ. Cum o va puté el face acésta, déca nu'șĭ va da silința, să imiteze pe acela, cătră care sĕ rógă, și cum nu sĕ va silí să lucre și el, déca nu pentru binele altora, cel puțin pentru al sĕŭ?

Omul sĕ rógă luĭ D-ḑeŭ ca cătră legiuitorul, stăpânul și judecătorul sĕŭ. Cum nu sĕ va supune el legilor aceluia, carele a dispus, ca tot ce viază în lume să lucre și să producă?

Astfel duce rugăciunea pe om la lucru, la muncă; — vedĭ bine, că eŭ vorbesc de o rugăciune adevĕrată, care vine din inimă și din pricepere, ér nu de o rugăciune, care mișcă numaĭ buzele, pe când inima nicĭ nu simte de acéstă mișcare a buzelor. —

Precum rugăciunea ne îndémnă la lucru, tot astfel lucrul ne îndémnă la rugăciune; căcĭ de câte-orĭ în viața nóstră nu ajungem la cunoscința, cât sûntem de slabĭ și neputincioșĭ!

De câte-orĭ nu vedem, că succesul munceĭ nóstre atêrnă dela împrejurărĭ cu mult maĭ puternice decât voința și puterea nóstră!

Simțim trebuința unuĭ ajutor maĭ înalt, trebuința uneĭ binecuvêntărĭ de sus, și acest simț, vrênd-nevrênd, ne îndémnă să ne ridicăm inima cătră Cel de sus, și să'l rugăm să ne ajute.

In strênsă legătură stă rugăciunea și munca, și e bine, că e așa, căcĭ rugăciunea are asupra munceĭ influința cea maĭ binefăcĕtóre.

Celuĭ-ce sĕ rógă, *orĭ-ce lucru*, cât de greŭ, *i sĕ pare uşor*, căcĭ privesce munca ca o poruncă a luĭ D-ḑeŭ. Cel-ce sĕ rógă, are încredere în D-ḑeŭ, și prin urmare scie, că ceea ce-ĭ poruncesce să facă, de va face, va fí spre binele luĭ, și sciind asta, sĕ va supune munceĭ, fie acésta cât de

grea, fără a cârtí, fiind-că își va cugeta: D-ḑeŭ a orênduit așa, și tóte orênduelile luĭ sûnt bune și înțelepte.

Rugăciunea împreunată cu munca produce *lucrătorĭ sêrguincioșĭ.*

Fie-cine scie, că lucrătorii sub ochiĭ stăpânuluĭ lucră cu mult maĭ bine, decât lăsați eĭ de eĭ. Acela însă, carele în munca sa gândesce și la D-ḑeŭ, acela și în lipsa aceluia, ce îĭ dă de lucru, va lucra cu diligință, căcĭ sĕ va gândí la stăpânul sĕŭ cel maĭ înalt, și'șĭ va ḑice: „Ceea-ce lucru, o fac sub ochiĭ Domnuluĭ meŭ celuĭ prea puternic, și prin urmare ceea-ce fac, trebue să fac bine, căcĭ D-ḑeŭ privesce și vede pe lucrătorul cel bun ca și pe cel leneș!“

Rugăciunea face pe lucrător și *cinstit.* Un lucrător leneș este tot-deodată și necinstit, căcĭ înșélă pe cel ce'l plătesce. Pe acela, care nu lucră nimic, lumea îl numesce hoț, și'ĭ ḑice, că fură vremea luĭ D-ḑeŭ. Dar afară de aceștia maĭ sûnt și altfel de lucrătorĭ necinstiți, carĭ, nemulțămiți cu câștigul cinstit și drept al munceĭ lor, cércă pe căĭ neiertate, prin hoțíi, înșelătoríi, cămĕtărie ș. a. a'șĭ înmulțí câștigul lor.

Cel-ce sĕ rógă, dar se rógă într'adevĕr, adecă cu inima și nu numaĭ cu gura, totdéuna sĕ va păzí de astfel de nelegiuirĭ, căcĭ îĭ va fí gândul necontenit la D-ḑeŭ, și'șĭ va cugeta, că un câștig mic, dar cinstit, prețuesce maĭ mulf decât un câștig mare și necinstit.

Cel-ce sĕ rógă și muncesce, e și muncitor *norocos*, căcĭ rugăciunea nu numaĭ că'l împintenesce la lucru, dar îĭ dă și curaj și încredere în reușita întreprinderilor sale, căcĭ nădĕjduesce, că D-ḑeŭ îĭ va ajuta. —

Astfel vedem, că munca și rugăciunea sûnt nedespărțite una de alta. Adevĕrul: „Rógă-te și lucră,“ trebue să ne fie înaintea ochilor totdéuna, și totdéuna să'l urmăm. Să nu ne îndestulim numaĭ cu rugăciunea sĕŭ numaĭ cu lucrul, ci amêndouĕ să le împreunăm, căcĭ una vine celeilalte într'ajutor, și ceea-ce nu póte una, pot amêndouĕ la olaltă.

La orĭ-ce lucru bun, la orĭ-ce muncă folositóre, să'l avem pe D-ḑeŭ înaintea ochilor, și calea acésta ne va duce la o viață fericită și îndestulită!

Invĕţămêntul educativ.

(După Dr. G. Fröhlich).

III.

Stadiile istorico-culturale şi concentraţiunea învĕţămêntuluĭ.

Reforma învĕţămêntuluĭ suscitată de Herbart şi Ziller sĕ ocupă cu alegerea şi aranjarea materialuluĭ de învĕţămênt, cu raportul şi legătura dintre singuraticele obiecte şi cu prelucrarea materialuluĭ de învĕţămênt. La locul acesta vom vorbí în prima linią despre cele douĕ puncte dintâiŭ, care staŭ în strênsă legătură unul cu altul, ér' despre al treilea punct — prelucrarea materialuluĭ de învĕţămênt — vom vorbí în punctul următor.

Fiind-că educaţiunea are scop moral-religios, pretinde Ziller, ca în fiesce-care stadiŭ al învĕţămêntuluĭ (în fiesce-care an şcolastic) să sĕ tracteze un material menit a influinţa asupra sentimentelor elevuluĭ, ca cel dintâiŭ şi maĭ însemnat obiect de învĕţămênt. Acest material religios trebue să cuprindă ideile morale-religióse în formă concretă, adecă să fie *material istoric*, fiind-că numaĭ materiile istorice (luate în sens maĭ larg, înţelegêndu-se aicĭ şi basmele, fabulele şi tradiţiunile, poemele epice etc.) deştéptă interesele maĭ înalte, şi cu deosebire *interesele participării séŭ simpatieĭ*, care sûnt isvórele nemijlocite ale simţĕmintelor morale.

Dar ce trebue să luăm în considerare la alegerea acestuĭ material sentimental?

In linia primă el trebue să fie în stare a deştepta interesul elevuluĭ, fiind-că acesta este cel dintâiŭ şi maĭ apropiat scop al învĕţămêntuluĭ, şi materialul de învĕţămênt numaĭ atunci este în stare a produce un interes durabil, décă *corĕspunde stadiuluĭ de desvoltare al elevuluĭ.*

Stadiile de desvoltare ale copilúluĭ corĕspund în total stadiilor culturale, prin care a trecut omenimea (stadiĭ istorico-culturale). Ideia acésta ne dă unele indigitărĭ pentru aflarea materialuluĭ potrivit.

Cu cât devine copilul maĭ matur, din o tréptă cu atât maĭ înaltă trebue să luăm materialul pentru desvoltarea religiósă-morală a spiritului sĕŭ.

Ziller a ales acest material şi l'a întocmit pentru o şcólă germană de 8 anĭ în modul următor:

1. In anul întâiŭ de școlă 12 basme (de Grimm).
2. „ „ al doilea „ „ Robinson.
3. „ „ „ treilea „ „ Istoria patriarchilor.
4. „ „ „ patrulea „ „ Timpul judecătorilor israilteni.
5. „ „ „ cincilea „ „ Regii israilteni.
6. „ „ „ șaselea „ „ Viața luĭ Isus.
7. „ „ „ șaptelea „ „ Istoria apostolilor.
8. „ „ „ optelea „ „ Ist. reformațiuneĭ (catechismul).

In materiile acestea percurge elevul, după Ziller, în cunoscuta desvoltare a omenimeĭ, momentele principale, ce corĕspund desvoltăriĭ sale.

Dr. Rein adóptă în genere în scrierile sale ideile luĭ Ziller, și sĕ deosibesce de el numaĭ în puține puncte.

După Ziller și Rein, pentru ca să fie între deosebitele obiecte de învĕțămênt o legătură intimă și reciprocă, acest material istoric-cultural trebue nu numaĭ să sĕ aducă în legătură cu celelalte obiecte, ci materialul din tóte obiectele are să sĕ acomodeze întru tóte acestuĭ material istoric-cultural, așa că el să sĕ grupeze în jurul acestuia, ca în jurul unuĭ centru, și să'l sprijinéscă și completeze. Istoria naturală, Geografia etc., și déca este cu putință și Socotéla, să progreseze așa-dară numaĭ în mĕsura prescrisă de pensul istoric.

Déca sĕ vorbesce d. e. într'un basm din anul prim despre lup și capră, sĕ dă o descriere a acestora. Acest material istoric-natural sĕ acomodéză întru tóte după materialul sentimental, după basm. Déca sĕ vorbesce în Istoria biblică, d. e. în Istoria patriarchilor, despre Iordan, Sichem, despre lacul Genezaretuluĭ, sĕ tractéză materiile acestea geografice; Geografia stă așa-dară cu totul în serviciul Istorieĭ biblice. Chiar și Socotéla sĕ încércă a sĕ aduce în legătură cu materialul, cu figurile tractate în basme; d. e. tractarea numĕruluĭ 8 în legătură cu cele 8 capre (7 tinere și una bĕtrână) din basmul amintit mai sus.

Impreunarea tuturor obiectelor de învĕțămênt cu materialul istoric-cultural, așa ca acesta să ocupe un loc predomnitor, o numesce Ziller *concentrațiunea învĕțămêntuluĭ.*

Concentrațiunea este de douĕ feluri: maĭ întâiŭ gruparea materialelor istorice-naturale, matematice și limbistice în jurul materialuluĭ istoric-cultural, ca centru, și subordinarea celor dintâiŭ celuĭ din urmă; apoĭ cultivarea armo-

nică a spiritului elevului basată pe o temeliă morală, împreunarea în persóna elevului a materialului copios și variŭ, ce îl dă învĕțămêntul.

IV.

Pregătirea analitică a materialului noŭ (stadiul analiseĭ) și predarea luĭ (sintesa).

După Psichologiă, învĕțarea este un proces de apercepțiune, adecă elevul își însușesce tóte ideile nouĕ numaĭ cu ajutorul celor cunoscute din șirurile séŭ din grupele de ideĭ maĭ vechĭ, ce ies la ivélă. *Ideile acestea vechĭ primesc séŭ își însușesc pe cele nouĕ, ér' cele nouĕ sûnt primite de cele vechĭ.* —

Pentru-ca materialul sintetic noŭ să pótă fi înțeles și prelucrat, sĕ recere, ca ideile corĕspundĕtóre vechĭ să fie readuse în consciința elevului. Maĭ întâiŭ trebue așa-dară să prelucrăm materialul vechiŭ (acésta o numesce Herbart și Ziller *analisă*), și numaĭ după aceea să predăm și să prelucrăm materialul cel noŭ (lucrarea acésta sĕ numesce *sintesă*). Décă privim maĭ de aprópe acest proces de apercepțiune, pe care sĕ basézĕ cele douĕ dintâiŭ stadiĭ formale (analisa și sintesa), aflăm, că el constă din maĭ multe acte psichice singuratice. Maĭ întâiŭ observarea séŭ percepțiunea materialului noŭ, deșteptarea séŭ provocarea ideilor vechĭ corĕspundĕtóre, apoĭ óreșĭ-care schimbare séŭ modificare a ideilor nouĕ și vechĭ, și în fine primirea séŭ aședarea ideilor nouĕ în rêndul celor vechĭ.

Décă vede un copil pentru prima dată d. e. o lebĕdă, ideia vechiă despre gâscă ese la ivélă, sĕ ridică de-asupra celorlalte ideĭ, și décă el nu cunósce încă lebĕda, ₫ice: „Uite, ce gâscă mare și frumósă!“ El observă, că lebĕda are picióre provĕdute cu peliță de înnotat ca gâsca, că are pene albe, și că numaĭ gâtul și ciocul îĭ sûnt maĭ lungĭ, ér̆ă trupul maĭ mare. Copilul își însușesce ideia „lebĕdă“ prin ideia „gâscă.“

In instrucțiunea geografică învĕțătorul descrie d. e. regiunile polare. Copilul nu va puté nicĭ-de-cum înțelege descrierea acésta, și ea îĭ va remâné fără de nicĭ un folos, décă învĕțătorul nu va lua în ajutor ideĭ cunoscute elevului, adecă, décă nu'ĭ va aduce aminte de înfățișarea, ce o aŭ

în timp de érnă câmpurile din patriă acoperite cu ghiață și nea, de stâncile și petrile, de care atârnă sloiuri de ghéță. El estinde însă acest tabloŭ al patrieĭ, îl va îmbogăți cu munți de ghiață, cu urși albi și cu alte animale blănóse; copilul va trebuí să modifice chipul patrieĭ sale, înainte de a primí chipul regiunilor polare.

Décă strigă un copil mic, care vede pentru prima dată fulgi de nea: „Uite, ce de flutureĭ frumoși!“ el apercipéză ideia nouă prin o ideiă vechiă, ce esistă în el.

Ideile vechi și nouĕ aŭ multe părți comune; ele sĕ ating în multe puncte. De aceea lucrurile nouĕ numaĭ astfel le putem pricepe și aprecia, décă le încopciăm de ideile deja esistente în sufletul nostru. Invĕțătorul va trebuí așadară la instrucțiune să pregătéscă predarea materialuluĭ noŭ prin aceea, că va căuta în cercul de cunoscințe al elevilor ideile vechi și cunoscute, care sĕ cuprind în noul material de instrucțiune, le va scóte la ivélă, séŭ le va aduce în conscĭința elevilor și le va prelucra astfel, ca să sĕ pótă împreuna cu cele omogene din materialul cel noŭ. Prin acéstă pregătire sĕ vor reproduce tóte ideile elevuluĭ, care staŭ în legătură cu cele nouĕ, și prin care acestea sĕ pot esplica și lămurí.

Cercul de cunoscințe deja esistent al elevuluĭ sĕ desface în părți (sĕ analiséză) și ideile potrivite pentru instrucțiune sĕ eliberéză din legătura cu alte ideĭ împedecătóre. Unde este de lipsă, ele sĕ pot îndrepta și amplifica, séŭ aceea ce lipsesce, se póte întregí.

Ca procesul de apercepțiune să decurgă bine cu ocasiunea primireĭ materialuluĭ noŭ de instrucțiune, învĕțământul adevĕrat psichologic pretinde, ca înainte de a sĕ preda materialul cel noŭ, să sĕ facă o pregătire analitică (stadiul formal al analiseĭ), și anume în formă de dialog. Acésta, pentru-ca elevul la instrucțiune să fie cât sĕ póte de activ.

Décă vrem să aducem pe elev în dispositiunea cuvenită pentru a'și însuși materialul noŭ, trebue să stĕrnim în el interes pentru obiectul respectiv. Acésta o facem astfel, că ideile deja esistente în spiritul elevuluĭ le punem în stare de așteptare; în chipul acesta producem în sufletul luĭ dispositiunea cuvenită.

V.

Prelucrarea materialului de învĕțămênt.

Articulațiunea învĕțămêntului. Stadiile formale.

La instrucțiune trebue să luăm tot-déuna în considerare capabilitatea elevului; din causa acésta pretinde pedagogia scientifică, să împărțim materialul din singuraticele obiecte de învĕțămênt în secțiuni séu grupe mai mici, care să pot percurge într'o óră séu în două óre de instrucțiune. Ziller numesce o astfel de grupă, care formézĕ un întreg, *unitate metodică*. O astfel de unitate metodică este d. e. în Istoria biblică o istorisire completă, décă ea nu este prea estinsă, d. e. *Isus și învĕțăceii lui în furtuna de pe mare*, séu *Petru ca pescar*; ér' décă istorióra este ceva mai lungă, ca d. e. tinerețea lui Iosif, numai o parte din ea, d. e. *visurile lui Iosif*. In Istoria naturală o astfel de unitate metodică este descrierea unei plante séu a unui animal; în Limba latină o declinațiune séu o regulă de gen. Unitatea acésta metodică să prelucră astfel, încât devine o proprietate spirituală a școlarului, adecă ea să prelucră astfel, încât elevul își câștigă o ideiă clară despre ea, o împreună cu alte cunoscințe înrudite, și înțelege noțiunile séu legile, ce obvin în ea. Elevii nu vor puté înțelege pe deplin partea din Istoria biblică: „Visurile lui Iosif," înainte de a fi înțeles pe deplin sentimentul esprimat în ea, adecă: *„dorința de domnié."*

Invĕțarea numai atunci este perfectă și matură, décă elevul este în stare a recunósce în cele speciale ideile generale, adecă noțiunile. Inteligența nóstră, bogăția spiritului nostru, în care póte prinde rădĕcini religiositatea și moralitatea, constă tocmai în câștigarea și aplicarea corectă a noțiunilor generale.

Ca să putem aduce pe elev cu siguranță la acéstă maturitate a cunoscinței, pretinde pedagogia scientifică, ca procesul de învĕțare să trécă prin cinci stadii, care din causă, că să refer — abstrăgênd cu totul dela cuprins — numai la operațiuni și eserciții spirituale, să numesc *stadii formale*.

Inainte însă de a prelucra materialul conform acestor stadii, învĕțătorul trebue să împărtășéscă elevilor *scopul* séu *ținta* instrucțiunei, ca copíii să scie limpede, despre ce se tractézĕ în lecțiunea aceea; prin acésta se stêrnesce în elevi

atenţiunea, spiritul lor se pune în stare de aşteptare şi voinţa lor se împintenesce spre activitate.

Stadiul întâiŭ. *Pregătirea (analisa).* Ca elevul să scie îndată, unde să aşeḍe în spiritul séŭ lucrurile nouĕ, séŭ la care cugetărĭ deja esistente să le adauge, trebuesc reîmprospĕtate tóte ideile vechĭ, care sûnt înrudite cu cele nouĕ, pentru ca aceste să se pótă lega de ele. Pentru a puté înţelege copilul în Istoria biblică d. e. „visurile luĭ Iosif," învĕţătorul îl va face atent prin câte-va cuvinte la visurile sale propriĭ. — Stadiul acesta prim de instrucţiune este *pregătirea* séŭ *convorbirea pregătitóre* (la Herbart şi Ziller *analisa).*

Stadiul al doilea. *Predarea materialuluĭ noŭ (=sintesa)* séŭ *stadiile clarităţiĭ.* In terenul sufletesc al elevuluĭ prelucrat prin pregătire se póte arunca acum cu succes semênţa nouă.

Se istorisesce, séŭ se cetesce ceva concret, diferite ideĭ singuratice, d. e. Istoria visurilor luĭ Iosif, apoĭ istorisirea sĕ repetéză, sĕ esplică şi se întipăresce în mintea elevilor. Materialul cel noŭ se tractéză adecă astfel, ca elevul să se *aprofundeze* în el.

Prin întrebărĭ de concentraţiune se vor căuta punctele cardinale séŭ esenţiale. La descrierea vre-unuĭ obiect, acesta sĕ va arĕta în natură séŭ în chip, sĕ va desemna, şi în modul acesta, séŭ în alt mod intuitiv, sĕ va clarifica, ca astfel să'l înţelégă elevul.

Ţesătura de ideĭ, ce sĕ formézĕ în spiritul elevuluĭ, nu trebue dărăburită érăşĭ prin întrebărĭ, ci copiiĭ vor fĭ provocaţĭ să reproducă liber maĭ întâiŭ propositiunĭ maĭ puţine, apoĭ maĭ multe, ér' maĭ târḍiŭ să reproducă materialul noŭ cât se póte maĭ în legătură.

Stadiul al treilea. *Impreunarea séŭ asociaţiunea.* Pentru-ca ideile nouĕ să nu stea despărţite şi singuratice în mintea elevuluĭ, ca un fir destrămat lângă o ţesătură, şi ca copilul să pótă ajunge la o unitate a cercului luĭ de cunoscinţe, şi să pótă abstrage din maĭ multe lucrurĭ ideile comune, ideile de noŭ împărtăşite trebue să se aseméneze cu ideile înrudite deja cunoscute, precum şi ele între sine.

Tractând d. e. despre *rosa sĕlbatică*, vom aseména-o pe acésta cu *rosa de grădină* deja cunoscută elevilor, ca să aflăm ideia „rosă." Visurile luĭ Iosif sĕ pot aseména maĭ

târdiŭ cu visurile luĭ Iacob și cu ale paharniculuĭ și pitaruluĭ luĭ Faraon.

Stadiul al patrulea. *Reasumarea* séŭ *aranjarea resultatelor obținute* (= *sistem*). Din lucrurile singuratice nouĕ sĕ abstrag cele generale, și resultatele obținute sĕ pun în ordine; acésta sĕ face și în legătură cu cunoscințele înrudite, câștigate maĭ înainte. Din tóte acestea sĕ formézĕ un ce întreg, și acesta sĕ provede cu numele adevĕrat.

Abstracțiunea, apropriarea séŭ percepțiunea cea maĭ perfectă sĕ face astfel, că părțile deosebite sĕ întunecă, ér cele comune es la ivélă, ca să pótă fĭ cuprinse. O propositiune generală din Istoria biblică, pe care o abstragem din esemplele aduse maĭ sus, va fĭ: *In visurĭ sĕ arată sentimentele omuluĭ*, la Iosif dorința de domniă.

Stadiul al cincelea. *Aplicarea* (*metoda*). Noĭ nu avem să producem în elev o sciință mórtă, ci o sciință viă, adecă sciința să sĕ prefacă în putință. Acésta se întêmplă, décă aplicăm cunoscințele câștigate și le esercităm și maĭ departe în diferite moduri. Așa va căuta elevul, d. e. în casul nostru, și alte esemple de visurĭ de ale copíilor séŭ ómenilor marĭ, în care sĕ arată sentimente etc.

Décă vrem să pĕtrundem maĭ bine în obiect, séŭ décă voim să ne câștigăm ideĭ singuratice clare, trebue să ne oprim la singuraticele ideĭ timp maĭ îndelungat; acésta o numesce Herbart *aprofundare*, ér' împreunarea deosebitelor ideĭ séŭ câștigarea uneĭ priviriĭ asupra lor o numesce el *reflecsiune*. Astfel am puté numí stadiul al doilea (predarea) *o aprofundare staționară*, ér stadiul al treilea (împreunarea) *o aprofundare progresivă*, stadiul al patrulea (reasumarea) *reflecsiune staționară*, și stadiul al cincelea (aplicarea) *reflecsiune progresivă*.

Acum putem înțelege bine pe Herbart, când dice: „Invĕțămêntul să formeze pe om multilateral, așa-dară să nu influințeze asupra luĭ în mod distrăgĕtor.“ „Este evident, că o cultură multilaterală nu sĕ póte ajunge ușor. Chiar și numaĭ câștigarea de cunoscințe multe nu sĕ póte face de o dată, ci după olaltă; pe lângă acésta însă are să maĭ urmeze împreunarea cunoscințelor câștigate, evidența asupra lor și apropriarea lor. De aceea sĕ recere o schimbare între *aprofundare și reflecsiune*. Pentru-că, precum sĕ face cuprinderea lucrurilor variĭ numaĭ cu încetul, ‚tot astfel sĕ face și împreunarea lor.“

Impărțirea materialului de învețământ în modul amintit mai sus, adecă în unități metodice, și tractarea lui după stadiile formale o numesce Herbart și Ziller *articulațiunea*, adecă *gruparea treptată* a învețământului.

Cu privire la acésta dice Herbart: „In genere aprofundarea trebue să premérgă reflecsiunei. Cu cât însă trebue să premérgă? . . . Acésta rămâne în genere nehotărît.“ — După-ce accentuéză el mai departe, că prea multele aprofundări după olaltă vatămă *unitatea personală, care se susține prin reflecsiune*, continuă astfel: „Pentru-ca sufletul să fie totdéuna concentrat, prescriem învețământului înainte de tóte regula: A da același drept aprofundării și reflecsiunei în fiesce-care grupă cât de mică a obiectelor, adecă a îngriji de claritatea ideilor singuratice, de asociațiunea complecsului de idei, de aranjarea ideilor asociate, și de esercitarea și aplicarea progresivă a ideilor câștigate.“ . . . „Décă tractăm în instrucțiuue fiesce-care grupă mică de obiecte în modul acesta, atunci se nasc în suflet grupe multe, și fiesce-care dintre ele este până atunci cuprinsă într'o aprofundare relativă, până când tóte se împreună într'o reflecsiune mai superióră.“ „Dar afară de reflecsiunile superióre mai sûnt altele și mai superióre, și așa mai departe până la cea mai supremă, care le cuprinde pe tóte celelalte în sine, și pe care căutăm s'o ajungem prin sistemul sistemelor, dar n'o putem ajunge.“ . . . „Invețământul la început nu póte da aceea, ce se numesce în sens mai înalt *sistem;* dar el să caute a procura pentru fie-care grupă mai multă claritate, să asocieze grupele cât mai des și în mod cât se póte mai variat; să îngrijéscă, ca elevii să se apropie de o potrivă *din tóte părțile de o reflecsiune cât se póte mai generală.*“

„Pe acésta se basézá articulațiunea învețământului. Grupele mai mari se compun din grupe mai mici, precum se compun acestea din cele mai mici. In fiesce-care grupă cât de mică sûnt a se deosebí patru stadii ale învețământului; pentru-că învețământul are să îngrijéscă de claritate, de asociațiune, de aranjare și de evidența acestei ordine. Ce se întêmplă aici repede după olaltă, urmézá mai încet, când din grupe mai mici se compun grupele mai mari următóre, și în restimp cu atât mai mare, cu cât trebue să ne ridicăm pe stadii mai înalte.“

Herbart înțelege aicĭ sub *grupe micĭ* de obiecte, pensele micĭ de instrucțiune, pe care le-am numit maĭ sus: *unități metodice.*

VI.

Metodele și formele de învĕțămênt.

Pedagogia sciențifică face în învĕțămênt deosebire strictă între *metodă*, adecă mersul corĕspundĕtor spre un scop hotărît, d. e. spre a'șĭ însușĭ o grupă de ideĭ, séŭ spre a câștiga o noțiune generală, — și între *forma de învĕțămênt*, care este un mod de procedere esterior, séŭ o formă de comunicare, precum și între *manieră*, care este o procedură individuală, arbitrară, și care nu sĕ basézĕ pe legĭ psichologice, ci numaĭ pe părerea uneĭ persóne, a unuĭ învĕțător.

Metodele și formele de învĕțămênt sûnt productele psichologieĭ; precum sûnt supuse la aceleașĭ legĭ ideile, cugetările, simțĕmintele și voința tuturor ómenilor, tot astfel trebue să fie nisce legĭ generale pentru tóte metodele. Pentru tractarea unuĭ material anumit este un curs anumit de instrucțiune și o anumită procedură, care este recunoscută de potrivită din partea tuturor pedagogilor. Pedagogia sciențifică nu scie așa-dară nimica de frasele, ce le găsim în unele pedagogiĭ, anume: că „*Învĕțătorul este metoda!*“.. „*Fiesce-care învĕțător îșĭ are metoda sa!*“ — Acésta nu este adevĕrat.

Fiesce-care învĕțător are dreptul de a avé numaĭ o *manieră a sa proprĭă.* In privința metodeĭ și formeĭ de învĕțămênt stă și el sub strictul și generalul *Code de la méthode*, în tocmaĭ ca Francesiĭ sub *Code Napoléon.*

După pedagogia sciențifică nu sûnt decât numaĭ douĕ metode: *a) metoda analitică* séŭ *dismembrătóre*, care desface cercul de cunoscințe esistent al elevuluĭ în părțile sale constitutive, pe acestea le îndréptă, le completézĕ și le orênduesce, și *b) metoda sintetică* séŭ *desvoltătóre*, care lărgesce tot maĭ tare cercul de cunoscințe esistent.

La procedura sintetică putem avé în vedere *douĕ lucrurĭ: aa)* ca să producem ideĭ nouĕ concrete (d. e. ideĭ despre obiecte, persóne și fapte), séŭ *bb)* ca să desvoltăm cugetărĭ generale, referințe nouĕ și noțiunĭ.

Metoda sintetică *(aa)*, care formézĕ ideĭ nouĕ concrete prin intuițiune, prin chipurĭ séŭ prin prelegere, ce se basézĕ

pe lucruri deja audite și vĕdute, și astfel compune ideile nouĕ din elementele celor observate maĭ înainte, sĕ numesce *metoda descriptivă*, ér metoda sintetică *(bb)*, care împreună elementele câștigate prin metoda analitică în formațiuni nouĕ și produce referințe nouĕ, noțiuni nouĕ, sĕ numesce *adevĕrata metodă sintetică* séŭ *desvoltătóre*. Astfel obținem 3 feluri de metode:

1) analitică (dismembrătóre),
2) descriptivă, și
3) sintetică (desvoltătóre).

Tóte treĭ metodele acestea sĕ aplică la tractarea materialuluĭ de învĕțĕmênt. Metoda analitică sĕ aplică la întâiul stadiŭ formal, la analisă; metoda descriptivă sĕ aplică la stadiul al doilea, al sintesiĭ, și metoda sintetică la stadiul asociațiuneĭ și al sistemuluĭ. Învĕțĕmêntul numaĭ descriptiv, cum îl numesce Herbart, sĕ aplică în Geografiă, în Istoria naturală și Istoriă, décă sĕ tractézĕ un material noŭ, d. e. o plantă încă necunoscută, o istorióră nouă, cu ajutorul intuițiuneĭ, al chipurilor, séŭ cu ajutorul uneĭ descrieri din fantasiă, care zidesce lucrurile nouĕ pe basa celor vechĭ. In Socotélă și în Geometriă sĕ aplică învĕțĕmêntul desvoltător, décă maĭ înainte pe cale analitică s'aŭ aflat ideile simple (în Socotélă ideia de unitate, în Geometriă de fețe, liniĭ, puncte etc.), și apoĭ prin combinațiuni sĕ află alte compositiuni nouĕ.

In celelalte obiecte de învĕțĕmênt, d. e. în Gramatică, în Istoriă, produce învĕțĕmêntul desvoltător séŭ pur sintetic cugetări și noțiuni generale prin operațiuni logice.

Fiesce-care din aceste treĭ metode este bună, décă o aplicăm acolo, unde sĕ potrivesce. Prin împreunarea acestor treĭ metode căpĕtăm *învĕțĕmêntul genetic,* care produce în elev cunoscințe solide. *Procedura genetică* corĕspunde maĭ bine învĕțĕmêntuluĭ educativ.

Acum putem înțelege, ce ḑice Herbart în „Pedagogia sa generala“ despre aceste deosebite metode:

„Invĕțĕmêntul sintetic, care zidesce din petrile sale proprii, este singurul, care póte primí asupră'și sarcina de a esecuta *întréga clădire a cugetărilor,* ce o pretinde educațiunea.“ „Invĕțĕmêntul sintetic are să îngrijéscă de douĕ lucruri: trebue să dea *elementele*, și să mijlocéscă împreunarea lor.“ . . . „Felul cel maĭ general al sinteseĭ este cel *com-*

binător," „A B C-ul intuițiunei este sintetic, fiind-că purcede dela elemente." „*Sintesa* adevĕrat *speculativă*, care este cu totul deosebită de cea *logică-combinătóre*, sĕ basézĕ pe referințe." „Invĕțămêntul sintetic dă o mulțime de noțiuni nouĕ, și are să le prelucre." — In „Schițele prelegerilor pedagogice" dice Herbart: „De óre-ce esperiența elevuluĭ servesce de basă învĕțămêntuluĭ, noĭ preferim sintesa aceea, care imitézĕ esperiența, și o numim: *învĕțămênt pur descriptiv*. Din contră sĕ numéscă maĭ departe *învĕțămênt sintetic* numaĭ acela, la care este evident, că ideile nouĕ s'aŭ compus din părțile singuratice de maĭ 'nainte."

Calea cea maĭ însemnată, care trebue s'o percurgem la învĕțămêntul pedagogic, este așa-dară aceea, care duce dela lucrurile concrete la cele abstracte, séŭ dela cele speciale la cele generale, adecă *calea inductivă*, și numaĭ după-ce am ajuns la lucrurile generale, în stadiul din urmă *(al aplicăriĭ)*, purcedem dela cele abstracte la cele concrete, adecă percurgem *calea deductivă*. —

Cu privire la formele de învĕțămênt pedagogia scientifică deosibesce maĭ întâiŭ astfel de forme, la care învĕțătorul este singur activ, anume 1) forma *deictică* séŭ *arĕtătóre*, și 2) forma *acroamatică*, când adecă învĕțătorul propune fără întrerupere, — și formele, care sĕ basézĕ pe o comunicare spirituală reciprocă între învĕțător și elev, anume: 1) forma *de dialog*, ca o petrecere liberă între învĕțătorĭ și elevĭ, și 2) forma *heuristică*, la care învĕțătorul arată elevuluĭ scopul, și ĭĭ pune întrebărĭ, ca să afle el singur lucrurile nouĕ. — *Pedagogia scientifică reprobă forma catichetică a învĕțămêntuluĭ.*

Pentru censurarea valóreĭ acestor forme de învĕțămênt la învĕțămêntul educativ ne póte servĭ de mĕsură gradul de *spontaneitate* și *interes*, ce sûnt ele în stare a'l provoca. Acestea sûnt nisce condițiunĭ indispensabile, pentru-ca învĕțătura să prindă rădĕcinĭ în sufletul elevilor, și să influințeze asupra voințeĭ lor. Numaĭ adevĕrul câștigat prin activitate propriă dă spiritului tărĭă, și numaĭ convingerea propriă produce bucurĭă la învĕțat și încălțesce sufletul. De aceea trebue să dăm locul cel dintâiŭ formeĭ de dialog și celeĭ heuristice. Și celelalte forme însă aŭ valórea lor relativă, adecă sûnt bune, aplicate fiind la loc potrivit.

Așa este necesară forma acroamatică la învĕțămêntul descriptiv în Istoriă și Geografiă, apoĭ la reasumarea unuĭ șir de cugetărĭ maĭ lung, la formarea unuĭ sistem, pentru de a câștiga o privire peste materialul întreg.

Și *esercițiul* (al 5-lea stadiŭ formal) trebue să sĕ facă în o formă potrivită, pentru-ca elevul să pótă aplica cu siguritate și pricepere sciința câștigată. *Esercițiul* și *repetiția*, care sûnt lucrărĭ didactice fórte însemnate, la învĕțămêntul educativ nu este permis să fie numaĭ un simplu mechanism, séŭ o dresare, ci trebue să fie lucrărĭ pline de viață, care să desvólte spiritul; ele trebue să sĕ baseze pe legile psichice ale reproducțiuneĭ și să promoveze interesul multilateral. —

VII.

Catichesa și convorbirea (dialogul) în învĕțămênt.

După cum am amintit maĭ sus, pedagogia sciențifică a luĭ Herbart-Ziller nu aprobă forma catichetică de învĕțămênt, ci recomândă forma de convorbire séŭ dialog. Pentruca cetitoriĭ acestor rênduri să pótă vedé maĭ bine deosebirea între catichesă și forma recomandată de școla herbartiană, și tot-odată, ca să'și facă o ideiă maĭ lămurită despre stadiile formale, arĕtate în capitolele precedente, aducem următórele douĕ esemple, în care sĕ vorbesce despre *rosă*, atât după o formă, cât și după ceealaltă.

Catichesă de model

despre propositiunea: „Rosa este o flóre frumósă.“

(După M. Dolz).

Inv. Maĭ spune'mĭ încă odată cuvintele, care le-aĭ cetit, fără ca să te uiță în carte.

Școl. Rosa este o flóre frumósă.

Inv. Sciŭ, că aĭ maĭ vĕdut rose. Cum este rosa?

Școl. Roșiă.

Inv. Sûnt rose și care nu sûnt roșiĭ, ci alt-cum? Sciĭ tu, cum sûnt acestea?

Școl. Albe, galbene.

Inv. Acum te maĭ întreb încă odată: cum este rosa?

Școl. Roșiă, albă séŭ galbenă.

Inv. Cum numescĭ tu cu un cuvênt: roșul, galbenul, albul, negrul, vênĕtul etc.?

Școl. — —

Inv. Nu sciĭ, cum ḑicem, décă roșim séŭ vineṭim etc. un lucru, în loc de a ḑice, îl fac roșu séŭ vênĕt?

Școl. A'l colora roșu séŭ vênĕt.

Inv. Cum sĕ numesce așa-dară roșul séŭ galbenul cu un cuvênt, care vine dela a colora?

Școl. Colóre.

Inv. Ce colóre are rosa?

Școl. Roșiă, galbenă séŭ albă.

Inv. Adauge și cuvêntul colóre în rĕspunsul tĕŭ.

Școl. Colóre roșiă, galbenă séŭ albă.

Inv. Este fiesce-care rosă roșiă, albă și galbenă tot-odată; séŭ este rosa tot-odată și roșiă și albă?

Școl. Nu.

Inv. Cum sûnt așa-dară unele rose?

Școl. Roșiĭ.

Inv. Unele —?

Școl. Galbene.

Inv. Și altele —?

Școl. Albe.

Inv. Acum spune-mĭ acéasta într'una. Unele rose sûnt —

Școl. roșiĭ; altele galbene, altele albe.

Inv. Ce colóre aŭ cele maĭ multe rose?

Școl. Colóre roșiă.

Inv. Ce este roșu la rosă?

Școl. Foile.

Inv. Din ce fel de foĭ constă rosa?

Școl Din foĭ roșiĭ.

Inv. Ce maĭ are rosa afară de foĭ?

Școl. Códă.

Inv. Și ce sĕ maĭ află une-orĭ pe códă?

Școl. Spiniĭ.

Inv. Décă aĭ numaĭ foile dela rosă, aĭ tu atuncĭ rosa întrégă?

Școl. Nu.

Inv. Ce trebue să aibă o rosă afară de foĭ?

Școl. Códă și spiniĭ.

Inv. Foile sûnt așa-dară numaĭ ceva din rosă. Sciĭ tu cum sĕ numesce aceea, ce este numaĭ ceva din un întreg?

Școl. — —

Inv. Să vedem, nu vom puté noĭ afla numele adevĕrat. Décă îṭĭ daŭ eŭ ṭie o dutcă, câṭĭ cruceriĭ ṭĭ-am dat?

Școl. Patru.

Inv. Décă vréĭ să împarțĭ dutca între patru copilașĭ sĕracĭ, câțĭ cruceriĭ veĭ da fiesce-căruia din eĭ?

Școl. Un crucer.

Inv. Ce aĭ să facĭ cu dutca?

Școl. S'o împart între patru copiĭ.

Inv. Capĕtă fiesce-care copil dutca întrégă?

Școl. Nu.

Inv. Cât capĕtă fie-care, décă o împărțescĭ?

Școl. Câte un crucer.

Inv. Și ce este crucerul față cu dutca? Formézĕ un cuvênt dela a *împărți.*

Școl. O parte.

Inv. Cum numescĭ așa-dară aceea, ce nu este întreg, ci numaĭ ceva dintr'un întreg?

Școl. Parte.

Inv. Sûnt foile roseĭ întréga rosă?

Școl. Nu.

Inv. Ce sûnt ele așa-dară față cu rosa?

Școl. O parte.

Inv. Ce este și códa dela rosă?

Școl. O parte.

Inv. Și ce sûnt spiniĭ față cu rosa?

Școl. Incă numaĭ o parte.

Inv. Și cum sĕ numesce întregul, care constă din părțile acestea, din foĭ, din códă, din spinĭ?

Școl. Rosă.

Inv. Numesce'mĭ acum tóte părțile uneĭ rose, la un loc.

Școl. Foĭ, códă, spinĭ.

Inv. Aĭ maĭ uitat ceva. Cum sûnt foile dela rosă?

Școl. Roșiĭ, séŭ galbene, séŭ albe.

Inv. Cum am numit roșul, galbenul, albul, etc., cu un cuvênt?

Școl. Colóre.

Inc. Maĭ adauge și cuvêntul acesta, când numescĭ părțile roseĭ. —

Școl. Foĭ, códă, ghimpĭ, colóre.

Inv. Décă țĭ-aș dice eŭ ție: Descrie'mĭ acum o rosă; cum aĭ dice?

Școl. —

Inv. Numesce'mĭ părțile singuratice ale uneĭ rose și adaugă încă: Rosa are —

Școl. Rosa are foĭ, códă, spinĭ, colóre.

Inv. Aceea, ce aĭ făcut tu acum, sĕ numesce descrierea uneĭ rose. Ce aĭ numit tu din rosă?

Școl. Părțile.

Inv. Décă ții o rosă la nas, ce observĭ?

Școl. Ea mirósă bine.

Inv. Ce s'a ḑis despre rosă în cuvintele, ce le-aĭ cetit maĭ înainte?

Școl. Rosa este o flóre frumósă.

Inv. Unde putem vedé multe florĭ?

Școl. In grădinĭ.

Inv. Cum aŭ ajuns ele acolo?

Școl. Ele cresc.

Inv. Acésta este adevĕrat. Dar cum numescĭ aceea, pe ce cresc rosele?

Școl. Rosar.

Inv. Și cum a ajuns rosarul în grădină?

Școl. El a fost plantat.

Inv. De unde sûnt însă plantele?

Școl. — —

Inv. Ce risipim în pămênt, din ceea-ce sĕ fac încetul cu încetul plante micuțe?

Școl. Semințe.

Inv. Din ce sĕ fac séŭ sĕ nasc așa-dară și rosariĭ?

Școl. Din semințe.

Inv. Cum este planta, când ese întâiŭ din sĕmênță?

Școl. Fórte mică.

Inv. Cum sĕ face ea din ḑi în ḑi?

Școl. Tot maĭ mare.

Inv. Ce veḑĭ pe rosar, înainte de a înflorí rosele pe el?

Școl. Frunze.

Inv. Dar cum sĕ numesce globulețul acela de pe rosar, din care sĕ desvóltă rosa?

Școl. Boboc.

Inv. Ce sĕ face încetul cu încetul din bobocul de pe rosar?

Școl. Rosa.

Inv. Și ce este rosa?

Școl. O flóre.

Prin catichesa acésta, care este destinată pentru copiĭ de 7—9 anĭ, autorul voiesce să desvólte însușirile roseĭ, să facă evidentă deosebirea între întreg și părțĭ, și în urmă

să arĕte, cum sĕ desvoltă rosele, și prin acésta să'i facă pe școlarĭ să pricépă noțiunile *causă* și *efect*. Problema, ce și-o pune autorul aicĭ în tot casul este prea grea pentru copiĭi din școlele elementare.

Ar fi fost destul, décă ar fi lăsat pe copiĭ să descrie numaĭ rosa, și pentru acésta nu ar fi avut lipsă de mulțimea de întrebărĭ, pe care le pune, și la care învĕțătorul a vorbit cel puțin de 10 orĭ maĭ mult decât copiĭi. Cu mult maĭ simplu, maĭ ușor și maĭ corect ar fi fost, décă *arĕta* școlarilor o rosă roșiă, una albă și una galbenă, décă ĭĭ făcea să le privéscă bine, și cele observate să le esprime prin cuvinte. Décă copilul sĕ opria în descriere, învĕțătorul îl putea ajuta, și prin întrebărĭ potrivite îl putea conduce ca să afle și celelalte părți. — Abstrăgênd dela împrejurarea, că colórea nu sĕ póte privi ca o parte întregitóre a roseĭ, întrebările, ce le pune învĕțătorul elevuluĭ, ca să afle cuvintele *colóre*, *parte* etc., nu sûnt alt-ceva, decât numaĭ sucituri și întorsăturĭ fără de nicĭ un sens, care sûnt cu atât maĭ mult de reprobat, fiind-că un copil de 7—8 anĭ nu póte deriva dela verbele a *colora* și *împărți* cuvintele *colóre* și *parte*.

Părți esențiale de ale roseĭ, cum sûnt: potirul, staminele, pistilul, etc. nicĭ nu sĕ amintesc. — Esemplul cu împărțirea dutceĭ este contra principiilor pedagogice, pentru-că copilul este silit a sĕ trănspune într'un cerc de cunoscințe cu totul străin și prin acésta sĕ distrage, adecă sĕ abate dela lucrul principal, dela temă, dela privirea roseĭ. Învĕțătorul voiesce să scótă din gura copiluluĭ cuvêntul *parte*, dar fiind-că nu'ĭ succede, ĭĭ dă respunsul de-a gata. — De óre-ce învĕțătorul nu arată scopul prelegerii sale, copiĭi nicĭ nu sciŭ, despre ce este vorba. Spontaneitatea lor este prea puțin considerată. Copilul nu sĕ esprimă în propositiuni întregĭ ș. a.

O astfel de instrucțiune, alcătuită numaĭ din întrebărĭ și respunsurĭ, nu este alt-ceva, decât o risipă de cuvinte și de timp. —

Dar catichesa în cestiune nu este încă gata. Autorul voiesce să maĭ desvólte și noțiunea „*frumos*.“ Să vedem, în ce mod sĕ face acésta.

Inv. Ce fel de flóre este rosa? Ce sĕ dice despre ea în propositiunea, care aĭ cetit'o maĭ înainte?

Școl. O flóre frumósă.

Inv. Pentru-ce o numescĭ frumósă?

Școl. Pentru-că mirósă frumos și este frumósă.

Inv. Acésta este adevĕrat, dragul meŭ, dar totuși trebue să te maĭ întreb, pentru-ce dicĭ, că rosa este frumósă? Ian spune'mĭ, décă audĭ o privighitóre cântând, cum dicĭ, că cântă ea?

Școl. Frumos.

Inv. Décă nu ți ar plăcé, cum aĭ dice atuncĭ?

Școl. Că nu este frumos.

Inv. Când dicĭ dar, că ceva este frumos?

Școl. Décă'mĭ place.

Inv Décă audĭ pe un școlar cetind ceva, și îți place, cum dicĭ tu și atuncĭ?

Școl. Că este frumos.

Inv. Cum numescĭ tot ce îți place?

Școl. Frumos.

Inv. Ce numescĭ așa-dară frumos?

Școl. Aceea, ce'mĭ place.

Inv. Pentru-ce dicĭ prin urmare: Rosa este o flóre frumósă?

Școl. Pentru-că îmĭ place.

Inv. Óre o să'ĭ maĭ placă cui-va, afară de tine, rosa și cântecul privighitóreĭ?

Școl. Da.

Inv. Cuĭ îĭ va maĭ plăcé rosa, cântecul privighitóreĭ, etc.?

Școl. Și altor ómenĭ.

Inv. Nu de mult am vĕdut doĭ copiĭ, carĭ aruncaŭ cu petri unul în altul. Lor le plăcea jocul acesta; veĭ numí tu însă jocul acesta frumos?

Școl. Nu.

Inv. Și lor totuși le plăcea? — Ce vor fí dis la acésta ómeniĭ cu minte?

Școl. Acésta nu este frumos.

Inv. Le va fí plăcut lor jocul acesta?

Școl. Nu.

Inv. Cuĭ trebue să placă așa-dară aceea, ce are să fie frumos.

Școl. Ómenilor cu minte.

Inv. Cum numescĭ tu cu un cuvênt aceea, ce are pentru tine séŭ pentru alțiĭ vre-un folos?

Școl. Folositor.

Inv. Cum este pentru câmp gunoiul, care îl ducem pe locurĭ?

Școl. Folositor.

Inv. Dar este el pentru aceea frumos?

Școl. Nu.

Inv. Cum numescĭ tu însă rosa, deșĭ nu aĭ nicĭ un folos dela ea?

Școl. Frumósă.

Inv. Décă îțĭ place ție și altor ómenĭ cu minte un lucru, fără ca să te uiță la folosul luĭ, cum ḑicĭ, că este el?

Școl. Frumos.

Inv. Cum aĭ maĭ puté ḑice așa-dară în loc de: Rosa este o flóre frumósă?

Școl. Rosa îmĭ place mie și altor ómenĭ cu minte.

Inv. Dar țĭ-aĭ uitat să adaugĭ, ce este rosa.

Școl. O flóre.

Inv. Spune-le acum tóte la un loc.

Școl. Rosa este o flóre, care îmĭ place mie și altor ómenĭ.

Scopul, ce și'l pune autorul aicĭ, de a esplica cuvêntul *frumos*, este necorect. — Afară de acésta desvoltarea noțiuneĭ acesteia pentru copiiĭ de 7—8 anĭ este cu mult prea grea. Décă crede învĕțătorul, că școlariĭ aŭ aflat singurĭ cele douĕ însușirĭ caracteristice: 1) *ce îmĭ place mie,* și 2) *ce place ómenilor cu minte,* sĕ înșélă amar.

Să fim numaĭ cu atențiune la întrebările puse, și vom observa îndată, că învĕțătorul cuprinde fiesce-care din însușirile acestea caracteristice în întrebarea sa. (Décă nu țĭ-ar plăcé, cum aĭ ḑice că nu este? — Ce vor fi ḑis la acésta ómeniĭ cu minte), adecă și aicĭ dă școlaruluĭ rĕspunsul de-a gata, și numaĭ după aceea sucesce întrebarea, așa că școlarul numaĭ la aparență află singur semnele caracteristice.

O convorbire despre rosă

după stadiile formale ale învĕțămêntuluĭ. (Pentru copiĭ de 8–9 anĭ).

Observare. — Problema, ce ne-o punem aicĭ, este, să desvoltăm noțiunea de gen „rosă“ din soiurile de rose cunoscute deja copiilor. La învĕțămêntul din școlele poporale, ba chiar la cel din clasele inferióre ale școlelor mediĭ, nu sĕ tractéză despre formarea *de noțiunĭ logice*, adecă de formarea unor *definițiunĭ complete* (cum le dă sciința), în care părțile esențiale séŭ necesare ale tuturor ideilor singuratice sûnt împreunate într'o singură unitate, ci sĕ tractéză numaĭ despre *noțiunĭ psichice*, *basate pe esperiență*, adecă despre

astfel de ideĭ generale, în care sûnt împreunate numaĭ părțile comune din observațiunile făcute de școlarĭ *până acum*, așa-dară despre noțiunĭ necomplete, brute. Noțiunea psichică a roseĭ o formézá școlarul din soiurile acesteĭ florĭ, care aŭ fost supuse până acum intuițiuniĭ luĭ, adecă din rosa sĕlbatică și rosa de grădină, roșiă, albă și galbenă.

Semnele comune ale tuturor acestor soiurĭ sûnt: ele cresc pe o tufă, aŭ pe códă ghimpĭ de forma secereĭ, aŭ frunze penate cu 5, 7 séŭ 9 foĭ ovale și ferestrĕite, potir rotunjor cu 5 loburĭ, 5 séŭ (la cele învólte) fórte multe petale de forma inimeĭ, preste 8 pistilurĭ și multe stamine.

Astfel de noțiunĭ psichice sĕ complectézá maĭ târdiŭ din ce în ce maĭ mult pe basa intuițiunilor nouĕ, făcute cu luare aminte, până când în fine îșĭ ajung idealul: *noțiunea logică* (séŭ póte, că nicĭ nu'l ajung, ci sĕ apropie numaĭ de el!). La tractarea lecțiuneĭ, ce urmézá, presupunem că s'a vorbit deja despre rosa sĕlbatică.

Esecutarea.

(Ora primă de instrucțiune).

Scopul. — *Inv.* Astădĭ voim să cunóscem maĭ de aprópe rosa de grădină. Repetațĭ propositiunea acésta. (Sĕ întêmplă). —

1-iul stadiŭ formal: *Pregătirea analitică.*

(Maĭ întâiŭ vorbesc copiiĭ maĭ slăbuțĭ, apoĭ ceĭ maĭ capabilĭ, pentru-că alt-cum ceĭ dintâiŭ ar repetí numaĭ cele aflate de ceĭ din urmă, și nu s'ar gândí).

Inv. Dragiĭ meĭ, voĭ aĭ maĭ vĕdut încă rose în grădinĭ și prin florărií; spuneți'mĭ, ce sciĭ despre ele. (Dintre copiiĭ, carĭ sĕ însinuă, sĕ provócă unul maĭ slăbuț).

Cop. C Rosa este o flóre. Ea cresce în grădină. Ea are multe foĭ colorate, înlăuntru multe fire micĭ cu capete galbene. Rosa este roșiă séŭ albă. Ea mirósă bine. Ea este regina florilor.

Inv. Cine are ceva de observat la rĕspunsul luĭ C?

Cop. A. Rosa nu mirósă bine, ci plăcut.

Inv. Firele cele micĭ sĕ numesc stamine și capetele galbene *antere.*

De unde sciĭ tu C., că rosa este regina florilor? Acésta de bună sémă ți-a spus-o cineva.

Cop. C. Stă într'o poesie din cartea nóstră de cetire.

Inv. Dar ce însemnéză acésta?

Cop. C. Ea este flórea cea maĭ frumósă.

Inv. Mai repetézá încă odată descrierea roseĭ de grădină, și ia în răspunsul tĕŭ și îndreptările și rectificările făcute.

Cop. C. (repetézá vorbirea sa de mai înainte, făcênd îndreptările și rectificările de lipsă).

Inv. Continuă mai departe; numesce și alte semne.

Cop C. sĕ opresce. Alțĭ copiĭ încă nu mai sciŭ, să spună ceva noŭ.

Inv. Pe ce cresc rosele?

Cop. U. Ele cresc pe un arbore din grădină.

Cop. B. Nu, ele nu cresc pe arbore, ci pe o tufă.

Inv. Fórte corect; pentru-că rosarul nu sĕ face înalt tare, și are mai multe trunchiurĭ. —

Voĭ aț̆ĭ mai uitat ceva.

In ḑilele acestea un copil voia să'și rumpă o rosă din grădină, dar îșĭ trase repede degetele înapoĭ.

Cop. Z. El s'a înțĕpat. Rosa are códă cu spinĭ.

Cop. L. La descrierea roseĭ sĕlbatice aț̆ĭ ḑis D-vóstră, că nu trebue să ḑicem spinĭ, ci ghimpĭ, fiind-că crescăturile sĕ află numaĭ pe cóje.

Inv. Fórte corect. Cum ar trebuí să fie așa-dară proverbul despre rosă?

Cop. E. Nicĭ o rosă fără ghimpĭ.

Cop. T. întrébă: Sûnt plante și cu spinĭ?

Inv. Firesce. Așa are spinĭ d. e. păducelul și porumbelul; aceștia aŭ adecă rămurele micĭ și ascuțite pe trunchiŭ. — Acum să adunăm cele aflate și să le așeḑăm frumos intr'o descriere mică. Spuneț̆ĭ mai întâiŭ, unde cresce rosa, apoĭ descrieț̆ĭ códa, după aceea flórea și în fine amintiț̆ĭ mirosul. —

Sub conducerea învĕț̆ătoruluĭ sĕ face următórea descriere mică, pe care o repetézá vre-o câț̆ĭ-va școlarĭ.

„Rosa cresce pe o tufă din grădină. Ea are códă cu ghimpĭ. Ea are multe foĭ, mai cu sémă roșiĭ, câte odată și albe. Ea are multe stamine cu antere. Ea mirósă plăcut. Ea este regina florilor.“ —

Al 2-lea stadiŭ formal. *Impărtășirea* séŭ *predarea materialuluĭ noŭ* (sintesa).

Inv. Lucrurile, ce le-aț̆ĭ spus până acum, le-aŭ sciut deja ceĭ mai mulț̆ĭ dintre voĭ. Acum să învĕț̆ăm ceva noŭ, ca să cunósceț̆ĭ mai bine rosa de grădină.

Priviț̆ĭ flórea acésta (arĕtându-le o rosă roșiă de jumĕtate învóltă), și spuneț̆ĭ-mĭ, ce observaț̆ĭ?

Cop. R. Ea are cam vre-o 30 de petale roșiĭ, preste 20 stamine, care sûnt așeḑate pe marginea potiruluĭ.

Inv. Numĕrațĭ pistilurile, la mijloc.

Cop. S. Ea are peste 8 pistiluri.

Inv. Priviți acum potirul.

Cop. T. Potirul este rotunjor, cam ca globul, și are 5 loburĭ. El este la început verde, maĭ târḑiŭ roșiŭ; el formézĕ fructul, care sĕ numesce măcéșă. In acésta sûnt multe nucșóre micĭ, galbene, cu semințe.

Inv. Despre frunzele cele verḑĭ ale rosaruluĭ n'aț vorbit încă. —

Cop. U. Frunzele cele verḑĭ aŭ 5, 7 séŭ 9 foițe, care pe marginĭ sûnt ferestrĕite și aŭ colțișorĭ ascuțiț.

Inv. Cum staŭ foițele pe códă?

Toțĭ copiiĭ tac. De aceea le arată învĕțătorul o pénă mare de gâscă, și le spune, că foițele roselor staŭ pe códă ca fulgiĭ pe cotorul peneĭ, și observă, că din causa acésta frunzele roselor sĕ numesc penate, și anume fără soț penate, fiind-că maĭ rĕmâne încă o foiță pe de-asupra.

Inv. Mirosul?

Cop. Z. (mirosind). Mirosul este fórte plăcut.

Inv. Acum așeḑațĭ în ordine, ce aț aflat. (Sĕ face din partea școlarilor maĭ bunĭ).

Inv. (ținênd în mână o rosă roșiă învóltă) Aseměnațĭ acum rosa acésta cu cea de maĭ 'nainte.

Cop. I. Acésta nu mirósă așa de tare ca cecalaltă. Ea are cu mult maĭ multe petale, dar cu mult maĭ puține stamine.

Inv. Ian cugetațĭ, ce sĕ va fĭ întêmplat cu staminele.

Cop. D. De bună sémă aŭ căḑut.

Inv. Nu. Insemnați-vĕ bine: Rosa acésta este o rosă *învóltă;* prin îngrijirea cea bună multe din staminele eĭ s'aŭ prefăcut în petale; prin acésta mirosul s'a micșorat.

Inv. (arată rose roșiĭ de diferite nuanțe) Fițĭ cu băgare de sémă la colórea roșiă a roselor acestora.

Cop. Z. Sûnt rose roșiĭ deschise, purpuriĭ, roșiĭ închise etc.

Inv. (arĕtând o rosă albă). Ian vedeț, ce crin alb și frumos.. Nu este așa?

Cop. A. Nu este crin; acésta încă este o rosă. Sûnt și rose *albe.* —

Inv. Bine ḑicĭ! — Aséměn'o cu cea roșiă.

Cop. I. (Privindu-le pe amêndouĕ). De altmintrelea ele sûnt de tot egale.

Inv. Iată aicĭ (arĕtând o rosă galbenă), ce flórea sóreluĭ frumósă. —

Cop B. Nu, acésta încă este rosă.

Inv. Dar maĭ înainte aț̦ĭ ḑis, că nu sûnt decât numaĭ rose roș̦iĭ ș̦i albe!

Cop. Z. Eŭ nicĭ n'am maĭ vĕḑut până acum rose galbene.

Inv. Aseměnaț̦ĭ-o cu cele de maĭ 'nainte.

Cop. V. Ea este tocmaĭ ca ș̦i celelalte, dar potirul eĭ are numaĭ 3 sepale ș̦i frunzele numaĭ câte 3 foiț̦e.

Inv. Acésta este o escepț̦iune. Rosele cele galbene sûnt de altmintrelea tocmaĭ ca ș̦i celelalte rose de grădină.

Cop. F. Vaĭ, cum mirósă de frumos!

Inv. Din foile roselor învólte sĕ prepară uleiul de rose. —

Sciț̦ĭ voĭ, cum sĕ înmulț̦esc rosele învólte?

Cop. A. Eŭ am vĕḑut. Tatăl meŭ oculéză rosa sĕlbatică cu muguriĭ dela rosele învólte.

(Învĕț̦ătorul le esplică ș̦i le arată acésta pe scurt).

Inv. Acum, dragiĭ meĭ, am ajuns la ț̦înta conversăriĭ nóstre de astăḑĭ. Inainte însă de a sfĕrș̦í ora, să adunăm părț̦ile singuratice ale lucrăriĭ nóstre de astăḑĭ, ș̦i să facem din ele un *întreg*, o descriere mică.

(Sĕ face sub conducerea învĕț̦ătoruluĭ, în următorul mod:)

Cop. E. Rosa de grădină cresce pe o tufă în grădină. Ea are códă subț̦ire cu ghimpĭ; frunzele eĭ penate aŭ foiț̦e ovale ș̦i pe marginí ferestrĕite. Potirul este rotunjor ș̦i are 5 loburĭ. Rosa de grădină are maĭ cu sémă multe séŭ fórte multe petale, multe séŭ (la cele învólte) puț̦ine stamine. Ea are preste 8 pistiluri. Din petale sĕ prepară uleiul de rose. Petalele aŭ colóre diferită; cele maĭ multe sûnt roș̦iĭ (roș̦iĭ deschise, roș̦iĭ purpurií, roș̦iĭ închise etc.), unele sûnt albe, altele galbene. Sûnt rose simple ș̦i învólte. Cele din urmă sĕ înmulț̦esc prin oculare. Rosa este regina florilor. Fructele eĭ (măceș̦ele), care conț̦in multe nucș̦óre galbene, cu seminț̦e, sûnt la început verḑĭ, maĭ târḑiŭ roș̦iĭ. —

Al 3-lea stadiŭ formal: *Aseměnarea (asociaț̦iunea).*

(A doua óră de instrucț̦iune).

Inv. Repetaț̦ĭ maĭ întâiŭ resultatul prelegeriĭ din urmă, descrierea roseĭ de grădină. (Sĕ întêmplă).

Astăḑĭ să mergem cu un pas maĭ departe ș̦i să *aseměnăm* rosa de grădină cu alte rose cunoscute, ș̦i astfel să aflăm tóte semnele, ce le aŭ rosele *în genere.*

Ce rose mai cunósceți voi?

Cop. Z. Rosa sélbatică.

Inv. Ian aduceți-vĕ aminte, cum este ea.

Copíii aducêndu'și aminte de diferite semne ale roseĭ sélbatice, unul spune un semn, altul altul. In fine învĕțătorul pune pe copíi, să adune aceste semne într'o descriere, cam în următorul mod:

„Rosa sélbatică cresce pe o tufă din gardul viŭ séŭ din câmp. Ea are ghimpi de forma seceriĭ, potir de forma ulcioruluĭ cu 5 loburi, frunze penate cu foițe ovale, preste 20 stamine, preste 8 pistiluri și numai 5 petale, care staŭ pe marginĭ (ele sûnt simple séŭ góle, așa-dară nu sûnt învólte). Fructele (măcesele) sûnt mai întâiŭ verdi, ér' mai târdiŭ roșii, și din ele sĕ face un lictar fórte gustos. In ele sĕ află multe nucșóre micĭ, galbene, cu semințe."

(Décă s'ar mai afla și alte soiurĭ de rose, atuncĭ și acestea ar trebuí asociate).

Să asĕmĕnăm acum tóte rosele acestea unele cu altele, să căutăm semnele lor egale și să lăsăm pe cele neegale afară. Acésta sĕ face, décă privim fiesce-care semn al roseĭ de grădină și al celeĭ sélbatice în deosebĭ. —

Al 4-lea stadiŭ formal: *Reasumarea (sistemul) séŭ formarea noțiuneĭ (abstracțiunea).*

Inv. Acum, dragiĭ meĭ, vĕ pot întreba: Cum este *rosa în genere*, séŭ cum sûnt *rosele?*, décă înțelegem aicĭ tóte rosele: rosele sélbatice și rosele de grădină, cele roșiĭ, galbene, albe, cele simple și cele învólte.

Ca să'mĭ puteți spune acésta, trebue să luați în sémă numai semnele egale.

(Sĕ întêmplă. Sub conducerea învĕțătoruluĭ sĕ face următórea noțiune de gen:)

„Tóte rosele cresc pe tufă, aŭ códă cu ghimpi de forma seceriĭ, frunze verdi penate cu foițe ovale, potir cu 5 loburi, preste 8 pistiluri, mai multe séŭ mai puține stamine, 5 séŭ mai multe petale. Fructele (măcesele) conțin multe nucșóre micĭ."

Inv. Décă este vorba despre tóte rosele, numai la semnele acestea trebue să vĕ gândiți. —

Al 5-lea stadiŭ formal: *Exercițiul séŭ aplicarea.*

Noțiunea acésta de gen a roseĭ sĕ repetézĕ mai de multeorĭ, mai întâiŭ din partea școlarilor mai buniĭ și după aceea din partea celor mai slabĭ.

Inv. Cetiți în cartea vóstră de cetire descrierea roseĭ, și spuneți'mĭ, ce ațĭ cetit!

Scrieți semnele (esențiale), care le aŭ împreună tóte rosele!

Cetiți o poesiă despre rosă! Căutați câte una din tóte felurile de rose, (dar să nu le luați fără permisiune), și aduceți-le la școlă! *Un amic al fóeĭ.*

Legătura intimă dintre școlă și familiă ca un mijloc puternic de educațiune.

Una dintre problemele cele maĭ de căpeteniă, ce și le-a pus fóia nóstră încă dela întemeiarea eĭ, a fost: să caute *a stabilí o legătură cât maĭ strînsă*, o procedură cât maĭ armonică, între cele douĕ foculare ale crescereĭ, *între familiă și între școlă*. In direcțiunea acésta s'aŭ făcut în fóia nóstră deosebite indigitări, între care ne permitem a amintí o lucrare a unuia dintre redactoriĭ actualĭ publicată în N-rul 3 din anul trecut, aprópe sub titula, ce stă de-asupra acestor rênduri.

Nu póte fí decât folositor a consulta acum în privința acésta o autoritate pe terenul pedagogieĭ, și anume pe D-rul *G. Fröhlich*, din a căruĭ scriere premiată, întitulată „*Gestaltung der Zucht und des Lebens einer erziehenden Schule*“ (Eisenach 1878) diligentul *amic al fóeĭ* nóstre ne pune la dispositiune în traducere următórele rênduri:

Educațiunea în școlă numaĭ atunci sĕ póte îndeplini, séŭ școla numaĭ atunci póte devení un institut moral, décă *între școlă și casa părintéscă (familiă) esistă o legătură intimă, și décă conlucră amêndouĕ la realisarea aceluiașĭ scop.*

Să deslușim acest punct.

Bărbațiĭ de școlă competenți sûnt cu toțiĭ de părere, că familia și școla trebue să stea în legătură intimă una cu alta și să conlucre împreună la desvoltarea morală a tinerimeĭ.

Dar să nu-ĭ întrebăm maĭ departe pe bărbațiĭ aceștia: cum? — Cum să sĕ realiseze acéstă intimă și frumósă legătură; cum să sĕ aplice, cum să sĕ pună ea în pracsă? Intrebarea acésta trebue să sĕ pună, pentru-că aprópe toți vin în perplesitate cu rĕspunsul, și într'adevĕr abia ne aducem aminte de vre-o scriere séŭ de vre-o disertațiune pe-

dagogică, care ne-ar arĕta în materia acésta ceva folositor séŭ aplicabil.

Aicĭ avem dinaintea nóstră un câmp încă nelucrat, un câmp, care aștéptă péna desteră a bărbaților de școlă, a pedagogilor.

Toți mărturisesc și toți afirmă, că ceĭ doĭ factorĭ însemnați aĭ cultureĭ, învĕțătoriĭ și părinții, dela a căror bună înțelegere și concordiă depinde desvoltarea sufletuluĭ tinerimeĭ, și în genere fericirea eĭ, nu staŭ în relațiunea cuvenită.

Să ne bucurăm óre de relațiunile, ce domnesc între dênșiĭ, când vedem, că părinții nu conferézĕ nicĭ odată cu învĕțătoriĭ despre desvoltarea copíilor lor, séŭ când póte nicĭ nu sĕ cunosc, după cum sĕ întêmplă de multe-orĭ în orașele marĭ? Să ne bucurăm, când vedem, că de multe orĭ părinții nu primesc nicĭ o încunosciințare despre prestațiunile și purtarea copíilor lor, séŭ décă nu sĕ daŭ școlarilor testimoniĭ séŭ conduite; décă ambele părți sûnt străine și recĭ una față de alta, séŭ décă între ele sĕ află disonanță, séŭ sĕ ivesc chiar animositățĭ și inimiciții; décă sĕ nasc neînțelegerĭ, și sĕ critică, hulesc și dojenesc una pe alta în public séŭ în ascuns; décă părinții întră fără de nicĭ o sfială în școlă, și trag pe învĕțător în presența școlarilor la rĕspundere pentru vre-o mĕsură pedagogică, care a luat-o față de vre-un copil, séŭ décă ĭĭ fac chiar și imputărĭ, și îl amenință; décă apoĭ învĕțătorul, ca să pótă avé pace și liniște din partea prigonitorilor luĭ, citézĕ pe părinți înaintea judecătorieĭ, și aceștia sûnt pedepsiți pentru purtarea lor necuviincióșă cu pedepse în banĭ séŭ cu închisóre?...

Póte înainta școla în astfel de împrejurărĭ? Îșĭ póte ea ajunge scopul sĕŭ educativ? — Nicĭ odată!

Orĭ și cine póte vedé, că o astfel de relațiune între părinți și învĕțătorĭ este stricăcióșă și fatală pentru educațiunea tinerimeĭ.

Dar cum să sĕ întroducă pretutindenĭ referințe bune între părinți și învĕțătorĭ?

Acésta este o însemnată întrebare, care merită să fie discutată în tóte reuniunile învĕțătorescĭ și în tóte foile pedagogice.

La locul acesta dăm numaĭ unele indigitărĭ, ca ceĭ competenți să mediteze asupra lor, și aflându-le de corespundĕtóre, să cerce a le pune în aplicare.

1. *Părinții să nu se privéscă de stăpânii învețătorilor, și aceștia să nu se considere pe sine de singurii stăpâni ai școlei, ci amêndouĕ părțile să se privéscă mai mult de soți coordinați, cari lucră la unul și același op sublim, la nobilitarea copíilor.*

Conform dreptului natural, în cestiunea educațiuneĭ tinerimeĭ părinții sûnt *mandanții*, ér' învețătorii sûnt *mandatarii*. Ei urmăresc un scop comun, și numai în unele mĕsurĭ se despart unii de alții, pentru ca să se întâlnéscă érăși la aceeași țîntă; ei înaintézĕ, în tocmai ca o armată, pe căĭ diferite spre același punct, ca apoĭ să se lupte cu puterĭ unite.

Din causa acésta învețătorul va lua în considerare, încât este cu putință, dorințele părinților harnicĭ și cu pricepere, cărora le zace la inimă binele copíilor lor, ér' de altă parte părinții se vor încrede în învețător și vor urma sfaturilor și indigitărilor luĭ, fiind-că învețătorul este cunoscĕtorul espert, care se îndeletnicesce ḑilnic cu desvoltarea tinerimeĭ pe basa legilor psichologice, și acésta și-a ales-o de problemă a vieții sale.

Intre învețătorul dela școlele publice și între familiă trebue să fie aceleași, séŭ cel puțin asemenea relațiuni, ca între un instructor de casă luminat și între nisce părinți prevĕḑĕtorĭ; ei trebue să tracteze tóte cestiunile de educațiune împreună în bună înțelegere și să se sprijinéscă unul pe altul.

Dar cum se póte ajunge la o astfel de lucrare armonică? — Prin nimic altceva, decât numaĭ prin *comunicărĭ regulate*.

2. Déca două puterĭ aŭ să'și desvólte activitatea lor *spre unul și același punct*, și să nu se nimicéscă, ci să se întăréscă una pe alta, atunci nu le rĕmâne alta de făcut, *decât să se cunóscă, să se pună în legătură una cu alta și să se înțelégă asupra scopurilor și mijlócelor comune.*

Déca cercetézĕ părinții pe învețător la școlă, ca să se înțelégă cu el asupra copíilor, împrejurarea acésta póte fi pentru învețător cam supĕrăciósă, fiind-că este conturbat în instrucțiune; dar el să recunóscă în acésta intențiunea cea bună a părinților, chiar și atunci, când forma întrebuințată a fost puțin cam nepotrivită. Părinții trebuesc avisați, că pot conferí cu învețătorul numaĭ la un *timp potrivit*, și la

un loc acomodat. De aceea învĕțătorul va încunosciința pe părinți prin copíi, că pot vorbí cu el în afaceri școlare numaĭ într'o *oră anumită* și *la un loc anumit.*

Multe lucruri, care agită inima învĕțătoruluĭ, pot fí împărtășite în astfel de óre de conversațiune, și multe semințe bune și nobile pot fí sădite în inimile acelora, ce'l cercetéză!

Invĕțătorii trebue să comunice cât sĕ póte de des cu părinții copíilor. Numaĭ astfel sĕ póte delătura, putem dice, anatema, ce desparte și împedecă pe ceĭ doĭ factorĭ principalĭ aĭ educațiuneĭ. Spre a puté realisa însă acéstă pretensiune, sĕ maĭ recer următórele:

Părinții conscienționși, cărora le zace la inimă binele și înaintarea copíilor lor, ar vré să scie, cum sĕ pórtă micuții lor în școlă, ar vré să scie, décă copíiĭ își împlinesc datorința cum sĕ cuvine, décă sûnt destul de sîrguitorĭ și atenți, décă fac progres mulțămitor, séŭ aŭ lipsă de ajutor; eĭ voiesc să scie, décă copíiĭ sĕ pórtă cuviincios și bine, și alte asemenea lucruri. Și cine va puté lua óre în nume de reŭ întrebările, une-orĭ póte prea amĕnunțite, prea estinse și incomode, ce le vor adresa părinții învĕțătorilor în direcțiunea amintită aicĭ?

Este nu numaĭ un drept recunoscut al părinților de a sĕ adresa cu astfel de întrebărĭ cătră învĕțătorĭ, ci este chiar o datorință sfântă a lor, și învĕțătorul consciŭ de chiemarea sa nicĭ nu va rĕmâné dator cu rĕspunsul, chiar décă întrebările îi vor fí adresate prin graiul uneĭ mame cam vorbărețe, care nu maĭ dă de capĕtul vorbireĭ sale.

Invĕțătorul va distribuí pentru înlesnire școlarilor în fiesce-care an de două orĭ conduite, care trebuesc subscrise de părinți, ér' décă obvin casurĭ estraordinare, nu va pregeta a încunoscința în scris despre cele petrecute pe părinți séŭ pe substitutorii lor, ca pe nisce colegĭ aĭ sĕĭ în cestiunea educațiuneĭ, și vĕdênd necesitatea, nu va cruța timp și ostenélă, ci va cerceta personal pe părinți acasă spre a sĕ puté înțelege cu eĭ verbal asupra copíilor. Invĕțătorul nu arare-orĭ va cere și va trebuí să céră ajutorul și conlucrarea caseĭ părintescĭ, décă ostenelile sale ferbinți n'aŭ fost încoronate de succes, și décă scala mĕsurilor sale educative a fost eshauriată. —

Premitem, firesce, că familia nu este decădută spiritua-

licesce și moralicesce, și că ea este démnă și capabilă de comunicare cu învĕțătorul, și acesta nu sĕ vede necesitat a combate influințele caseĭ părintescĭ asupra copiluluĭ, ca pe un lucru înveninător.

Prin *conduite* nu voim numaĭ sămărim interesul școlarilor față de învĕțămênt, ci înainte de tóte voim să întroducem și o reciprocitate între școlă și familiă.

Uniĭ pedagogĭ combat, ce e drept, distribuirea de conduite, din motivul, că ele ațință prea tare ambițiunea școlarilor și sĕ pot comite nedreptățĭ față de școlariĭ maĭ slabĭ. Décă póte obvení acest cas, atunci sĕ face abus de mijlocul de educațiune, despre care e vorba; din împrejurarea acésta însă nu urmézĕ, că trebue să delăturăm acest mijloc de educațiune. Invĕțătorul póte de sigur să întocméscă și să întrebuințeze conduitele astfel, încât să provóce în elevĭ numaĭ simțul de onóre și o nisuință nobilă spre înaintare, ér' nicĭ de cum ambițiune deșartă; totodată umanitatea luĭ va scĭ să apere pe eleviĭ maĭ debilĭ de o clasificare prea aspră. —

Spre a delătura temerile amintite maĭ înainte, conduitele să nu sĕ cetéscă în public, ci prin ele să sĕ urmăréscă numaĭ scopul principal, adecă: a da părinților și tutorilor deslușirile necesare despre copiiĭ și pupiliĭ lor. —

Un alt mijloc pentru a provoca o legătură maĭ intimă între casa părintéscă și școlă este cercetarea școleĭ din partea părinților cu ocasiunea *esamenelor publice* și la alte ocasiunĭ. Scim bine, ce obiecțiunĭ pedagogice sĕ ridică contra esamenelor publice. Décă însă esamenele sûnt întocmite bine, și nu sûnt alt-ceva decât numaĭ o reproducere scurtă și onestă a materialuluĭ de învĕțămênt pertractat în decursul anuluĭ, décă temele de esamen nu sĕ fac cunoscute învĕțătoruluĭ maĭ înainte și décă esamenul nu este numaĭ o declamare de roluri studiate de cătră copiĭ anume spre acest scop, — atunci credem, că esamenele publice sûnt un însemnat factor în viața școlară, și numaĭ cu greu ne vom puté lipsí de ele.

Esamenele sûnt pentru învĕțător și școlarĭ nu numaĭ o împintenare, ci sûnt totodată un seceriș, o remunerațiune. Ele formézĕ o punte de trecere preste abisul, ce desparte una de alta casa părintéscă și școla.

Pentru scopul nostru însă nu este suficient, ca părinții

să cerceteze școla numaĭ la esamenele publice anuale. Unuĭ învĕțător consciŭ de chiemarea sa îĭ va face plăcere, décă activitatea sa educativă, ce o desvóltă în liniște, în ascuns, va fĭ urmărită și altă dată, cât maĭ des, din partea acelor persóne, care sûnt maĭ competente și maĭ aplicate a o aprecia și recunósce, din partea părinților copíilor.

Invĕțătorul va concede așa-dară părinților să ospiteze la prelegerĭ, ba îĭ va și învita să ospiteze. Să nu sĕ témă, că sĕ va aduna public prea numĕros, ca la un ospĕț séŭ altă petrecere; amicii școleĭ sĕ vor înfățișa la început în odaia prăfósă și neprietinósă de prelegerĭ numaĭ în mod sporadic, fiind-că mulțĭ dintre eĭ vor fĭ ocupați în decursul școleĭ cu lucrărĭ aparținĕtóre chiemărĭĭ lor, ér' alțiĭ aŭ să sĕ lupte dilnic pentru subsistență cu multe necazurĭ și neajunsurĭ, și astfel abia vor puté dispune de câte-va minute, care să le foloséscă în favorul copíilor lor. *Precum staŭ unele biserici deschise diua întrégă pentru a puté fĭ cercetate din partea credincioșilor, tot astfel să fie deschisă și școla pentru părinții copíilor și în genere pentru amicii eĭ.*

Firesce, că acésta sĕ póte face numaĭ întru cât conced localitățile școlare și nu sĕ conturbă cursul regulat al instrucțiuneĭ.

Pentru-ca óspeții să nu cerceteze școla în decursul anuluĭ întreg, și ca să pótă observa resultatele, la care a ajuns școla, credem, că ar fĭ de recomandat a sĕ pune la dispositiă salele de prelegere spre a fĭ cercetate din partea părinților și a amicilor școleĭ *în cele din urmă sĕptĕmâni ale anuluĭ școlastic*, după-ce școla a fost cercetată din partea dirigentuluĭ séŭ inspectorului școlar. Intocmirea acésta sĕ observă în Austria și în unele părți ale Germanieĭ.

Sĕ înțelege de sine, că ospitanții n'aŭ să conturbe întru nimic instrucțiunea, séŭ să sĕ amestece în decursul eĭ; observările, ce póte le-ar avé de făcut, să le reserve până după finitul instrucțiuneĭ. Pe învĕțător îl va interesa și va trebuí să'l intereseze tot-déuna, ce părere și-a format ospitanții, fie eĭ chiar și nisce ómenĭ neinițiați în ale școleĭ, nisce ómenĭ numaĭ cu minte naturală; îl va interesa să afle, ce părere și-aŭ făcut eĭ despre instrucțiunea sa, despre tractarea sa cu eleviĭ, despre disciplina, ce sĕ observă în clasă, despre metoda și manierele sale. Invĕțătorul va cerceta părerile óspeților sĕĭ, și pe cele maĭ bune din ele le va păs-

tra. Părinții, carî staŭ în legătură strînsă cu copiii, carî cunosc tótă ființa și aplicările lor, și observă progresul ce'l fac ei dîlnic, pot da învĕțătoruluĭ unele îndrumări prețióse pentru promovarea educațiuneĭ. In conversațiunile, ce sĕ vor nasce între părinți și învĕțător, acestuia i sĕ dă ocasiune de a arunca unele semințe pedagogice în inimile primitóre ale părinților și a statorí unele învĕțăturĭ și unele puncte de mânecare pentru lucrarea lor educativă de acasă. Partea cea maĭ bună însă, ce ar resulta din acéstă întocmire, este, *că școla și ar câștiga stimă și încredere, și ar ocupa un teren maĭ mare în viața poporuluĭ.*

Décă părinții vor cerceta școla în modul indicat maĭ sus, esamenele publice sûnt prin acésta maĭ mult decât substituite.

Maĭ departe: La tóte actele școlare maĭ însemnate, fie școla îmbrăcată în haină sĕrbătoréscă, séŭ numaĭ într'o haină de tóte dilele: la festivitățile școlare, la iubileul séŭ depărtarea vre unuĭ învĕțător maĭ bĕtrân, precum și la introducerea învĕțătorilor noĭ, la sĕrbătorile școlare patriotice, etc. să sĕ învite totdéuna familiile. Chiar și numaĭ prin disertațiunile și convorbirile pedagogice, ce sĕ țîn la astfel de ocasiunĭ, primesc auditoriĭ un îndemn pedagogic și noțiunĭ maĭ corecte despre educațiune și despre ființa școleĭ; își însușesc simț și pricepere în materiile de educațiune, o comóră de observațiunĭ și adevĕruri pedagogice generale și speciale, și ceea ce este tot atât de însemnat, séŭ póte și maĭ însemnat, *sĕ deștéptă în ceĭ laicĭ interes față de școlă, și inimile lor vor fi câștigate pentru causa școlară.* Astfel sĕ vor deschide maĭ ușor mânile și pungile capilor de familiă pentru școlă și învĕțătorĭ, un lucru, care pentru înființarea de școlĭ bune este neîncunjurat de lipsă.

Maĭ ușor putem ajunge la scopul propus, de a provoca o legătură intimă între școlă și familiă, décă învĕțătoriĭ adună pe părinții copiilor în jurul lor *în reuniunĭ de educațiune* séŭ *în adunărĭ ale părinților, carĭ aŭ copiĭ de școlă*, — după cum sĕ face acésta cu bun succes în Elveția și în Germania sudică, séŭ pe terenul educațiuneĭ fröbeliane, în grădinele de copiĭ*) — și décă în astfel de adunărĭ fac

*) In timpul din urmă s'aŭ introdus aceste salutare întruniri și la compatrioții noștri Sași. Așa d. e. în Brașov prin inițiativa energiculuĭ și eruditului paroch Fr. Obert. Red.

(învĕțătorii) rapórte despre activitatea lor pe terenul educațiuneĭ, décă clarifică pe părinți despre însemnătatea chiemăriĭ lor învĕțătorescĭ și despre întocmirile maĭ nouĕ școlare, décă țin prelegerĭ și disertațiunĭ despre întrebările maĭ ponderóse pedagogice, și décă discută dimpreună cu părinții asupra acestor întrebărĭ și le dau ocasiune părinților (nu numaĭ bărbaților, ci eventual și mamelor) a'și arĕta și eĭ observările lor cu privire la desvoltarea spirituală și corporală a copíilor de școlă, la lucrările de acasă, la terminul de școlă, la purtarea elevilor acasă și pe stradă, și cu privire la alte lucruri, care intereséză deopotrivă pe părinți și pe învĕțători.

Avênd învĕțătoriĭ și legături *sociale* cu părinții copíilor, legăturile acestea vor fí nu numaĭ în favorul școleĭ, ci va contribuí în genere la înălțarea și nobilitarea vieții poporuluĭ.

Tot în direcțiunea acésta pot lucra învĕțătoriĭ și în *foile politice* și *beletristice*, și pot contribuí la promovarea intereselor școleĭ.

Décă sĕ pune școla în astfel de legăturĭ cu familia, părinții pot fí făcuți atenți și pot fí deprinși să îndeplinéscă condițiunile, fără de care învĕțătorul nu póte lucra cu succes, anume ca eĭ să sprijinéscă și să întregéscă lucrarea învĕțătoruluĭ. Așa d. e. décă copíiĭ sufer de rele spirituale și morale, părinții să sĕ adreseze cu inima deschisă cătră învĕțător, și să'ĭ céră sfatul sĕŭ, după cum obicinuésc a consulta pe medic, când copíiĭ aŭ defecte corporale. Părinții nicĭ odată să nu acopere și să nu cocoloșéscă greșelile și pĕcatele ascunse ale copíilor, ci să le descopere învĕțătorilor, fără a fí provocați.

Maĭ departe învĕțătorul să caute a îndupleca pe părinți ca să îndemne și să siléscă pe copíiĭ lor a'și îndeplini cu scumpĕtate datorințele față de școlă, d. e. să sĕ presinte în școlă totdéuna punctual, regulat și curați, — să controleze, décă 'și fac copíiĭ cum sĕ cuvine lucrările de acasă, ș. a.

Familia trebue să cultive însușirile sufletescĭ și virtuțile, pe care școla nu le póte cultiva în mod așa de lesnicios. In familiă trebue să domnéscă un spirit bun, un spirit de iubire, de pace, de liniște și de onestitate; tata, mama și frații trebue să fie însufleți[illegible] de aceleași simțĕminte. —

Numaĭ décă școla și familia lucră maĭ mulțĭ anĭ împreună după un plan hotărît și armonic, pot produce impresiunĭ morale statornice în inimile tinerimeĭ și pot ajunge la resultate eficace și bune. Influințele și acțiunile singuratice, fragmentare, fără de nicĭ un plan, întrerupte, momentane și temporale vor avé puține resultate în educațiune. Numaĭ sĕmănăturile continuate timp îndelungat și după un plan bine precisat pot produce recolte bogate. *Adevĕrata putere educativă sĕ basézĕ pe o acțiune concentrată, ce sĕ esercitézĕ din tóte părțile asupra elevuluĭ.* De aceea trebue să esiste o legătură intimă între școlă și familiă.

Gheorghe Asachi.

In prima Martie a. c. s'aŭ împlinit *o sută de anĭ* dela nascerea unuia din ceĭ maĭ însemnațĭ bărbațĭ aĭ poporuluĭ nostru, dela nascerea aceluia, care în jumĕtatea primă a acestuĭ véc a jucat în Moldova rolul, pe care l'a avut în Muntenia nemuritorul I. Eliade Rădulescu. Bărbatul acesta meritat a fost neobositul *Gheorghe Asachi*, care afară de activitatea sa pe alte terene ale vieții publice românescĭ, a desvoltat un zel deosebit și pe terenul școlar, așa încât Moldovenĭ aŭ a-ĭ mulțămí luĭ în prima linĭă înființarea celor maĭ însemnate institute de învĕțĕmênt, ce sĕ ridicară în țéra lor în cele dintâiŭ deceniĭ ale véculuĭ de față.

Cuvine-sĕ așa-dară, ca fiecare Român bine simțitor, și în deosebĭ fiecare învĕțĕtor român, să cunóscă viața acestuĭ vrednic bărbat, și astfel credem, că nu ni sĕ va lua în nume de rĕŭ, décă vom reproduce după „Revista nouă“ din Bucurescĭ următórea schiță biografică subscrisă de pseudonimul Minuzio, în care sĕ arată pe scurt faptele nemuritoruluĭ bărbat, despre care e vorba. —

In umilită și durerósă stare ne-a găsit începutul acestuĭ véc. Cu greŭ s'ar puté esagera descurajarea, sĕrăcia fisică și intelectuală, în care printr'un șir de împrejurărĭ nenorocite sĕ nămolise némul românesc.

Sûnt semne, după care sĕ póte cunósce încă, cât de mult ne resimțim și astădĭ de suferințele aceleĭ vremĭ, și cât de adênc și de crud a fost isbită vitalitatea acestuĭ popor jăfuit, desprețuit și surghiunit din patria luĭ sufletéscă, timp lung de o sută de anĭ, în carĭ n'a avut nicĭ școlĭ, nicĭ biserică, nicĭ legĭ să'l ocrotéscă, nicĭ domn pămêntén, cu milă și cu dragoste de țéră.

Și e în împrejurărĭ de acestea un fel de sete a timpuluĭ de

așa numiții ómenĭ marĭ. Viața lor lasă o dungă de o neștérsă lumină peste întunerecul epociĭ, în care aŭ muncit, și nu e de loc nefiresc, décă în mĕsura relativă a lucrurilor, entusiasmul general esagerézĕ întru cât-va însemnătatea și meritele acestor prețioșĭ muncitorĭ.

Așa, pe vremurĭ nespus de grele, în dorul și așteptarea tuturor Românilor, apare interesanta figură a luĭ Gheorghe Asachi, care alăturĭ cu Mitropolitul Veniamin Costachi pregătesce în Moldova epoca deșteptărĭĭ nóstre, începută tot pe atuncĭ în Muntenia de Gheorghe Lazar și de Ión Eliade.

Gheorghe Asachi s'a născut la 1788, luna Martie 1, în Herța, târgușor în județul Dorohoiŭ. Familia luĭ era din Basarabia, și se aședase în Moldova pe la jumĕtatea secoluluĭ trecut. Tatăl sĕŭ, Leon Asachi, era un preot instruit și un bun patriot. Acesta, după mórtea soțieĭ sale, sĕ călugărì. Când ceĭ doĭ copiĭ aĭ sĕĭ, Gheorghe și Petru, sĕ făcură de școlă, pentru că la noĭ (în Moldova și Muntenia) nu eraŭ școlĭ*), îĭ luà și sĕ aședà cu dênșiĭ la Lemberg. —

La 1805, Gheorghe Asachi, în vêrstă de 17 anĭ, a isprăvit cursul studiilor clasice dela academia din Cracovia.

Dar în tot timpul învĕțăturiĭ sale s'a aplicat cu deosebire la studiul matematicelor (inginerie și architectură).

Reîntors în țéră (1805), debută în specialitatea sa de architect prin întocmirea unuĭ plan, după care s'aŭ zidit în Iașĭ casele principeseĭ Elena Sturza Păstrăvénu. — Dar în acelașĭ an, pentru motive de sănĕtate, trebuì să plece la Viena. Timp de patru anĭ, cât a stat acolo, el s'a îndeletnicit cu studiul matematicelor înalte și al pictureĭ.

In vremea acésta Moldova era ocupată de armate rusescĭ. Gheorghe Asachi sĕ duse la Roma. Acolo sĕ ocupà cu studiul archiologieĭ și literatureĭ italiene și cu învĕțămêntul clasic. Acolo îșĭ publică cele dintâĭ poesiĭ ale sale: „La Tibru“, „La Italia“, și altele, a căror valóre literară e cu totul departe de a ne da o drépтă mĕsură despre meritele luĭ Asachi.

In anul 1812 sĕ întórce în țéră. Aicĭ era domn Scarlat Calimah. Tóte dregătoriile țĕreĭ în mânile Fanarioților. Poporul — incult, sĕrăcit, robit și descurajat. Asachi intra în nenorocita luĭ patrie plin de ilusiĭ. In Mitropolitul Veniamin Costachi găsì un protector prețios și un luminat tovarăș. Eraŭ multe de făcut. Era vorba de a reînsufleți, de a readuce la viață un popor aprópe per-

*) O singură scólă era în Iașĭ, și acésta grecéscă.

dut. Asachi se așternù pe lucru cu tot focul și entusiasmul tinereței luĭ, cu tótă vigórea și dorul de a muncí a unuĭ om de elită.

La 1813 începe în Iași un curs de inginerie. Cinci aní de a rêndul el întocmì în limba română, spre mirarea tuturora, tractate de Aritmetică, Algebră, Geometrie, Trigonometrie și Geodesie practică.

La 1817 organisà un început de teatru în casele hatmanuluĭ Costachi Ghica. El angajà cu propria sa cheltuélă un pictor de decoruri ș'un mașinist. Scrise o piesă: „Păstorița Carpaților.“

Actoriĭ eraŭ fiĭ și fiicele boerilor marĭ de pe-atuncĭ.

Lumea inteligentă, cu Mitropolitul Veniamin în frunte, venia ca la o adevĕrată minune și asculta cu lacrămile în ochĭ durerile trăite și fericirile visate, pentru prima óră spuse așa de frumos, într'o limbă, care le era așa de dragă.

E un moment solemn acesta în istoria deșteptăriĭ nóstre. — Eraŭ cele dintâĭ bătăĭ de aripĭ ale unuĭ suflet mare, scăpat dintr'o lungă robie, lacom de viață și doritor de lumină! . . .

De aci încolo spoiala și vicleniile dascălilor grecĭ nu maĭ aŭ niciĭ o căutare.

Dar ne lipsiaŭ profesoriĭ. Asachi se duse în Ardél. Acolo făcù cunoscința câtor-va Românĭ inteligenți și culțĭ. De-acolo aduse în Iași câțĭ-va profesorĭ, între carĭ pe Vasile Fabian și pe Vasile Pop, carĭ aŭ ajutat mult pe Asachi, ca profesorĭ și ca amicĭ, în binefăcĕtórea, spornica și neobosita luĭ muncă.

La 1821 vin turburările zaveriĭ. Tótă munca e întreruptă. Tótă téra e în jaf. La 1822 lucrurile se liniștesc, și Românii se bucură de fericirea de a avé domnĭ pământenĭ în țéra lor: Grigore Ghica în România și Ión Sturza în Moldova.

Centrul politicel în timpul acesta era la Viena. Moldova trebuia să-și aibă acolo un representant. Ión Sturza trimite pe Gheorghe Asachi. Dar după cincĭ anĭ el renunță la acéstă onóre, și se întórce în țéră, unde avea atât de mult de lucru. Cu o stăruință ne maĭ vĕdută până atuncĭ, isbutesce a înființa în casele de la Sf. Treĭ-Erarchĭ o școlă primară, una normală și un gimnasiŭ.

In anul acesta, 1828, Asachi este numit referendar, séŭ cum s'ar dice adĭ, inspector general al școlelor, post, în care lucréză c'o dragoste și c'o energie rară până la 1849, când schimbându-se vechia organisare, se înființézá Ministerul Cultelor și Instrucțiuniĭ.

Sub fericita sa administrare lumina străbate în tóte orașele Moldoviĭ. La 1835 sub Mihail Sturza se înaugurézá Academia Mihăilénă din Iași.

Tot prin stăruințele luĭ Asachi sĕ înființézĕ în anul 1841 școla de arte din Iași. Tinerĭ inteligențĭ încep a fĭ trimeșĭ la învĕțătură în strĕinătate. Cultura apusénă sĕ lățesce din ḑi în ḑi maĭ mult.

Și până la mórte Asachi n'a avut dor și grijă maĭ neadormită decât înmulțirea și îmbunătățirea școlelor românescĭ. Influința luĭ, funcțiunile, ce i s'aŭ încredințat în deosebite rênduriĭ, prietenia cu Vodă, tóte la el eraŭ supuse acesteĭ cause marĭ și sfinte, — așa că a scrie pe larg viața luĭ, este a face istoria școlelor nóstre timp de o jumĕtate de secol.

Cu cheltuéla luĭ adusese o tipografie cu litere latine și ridicase o fabrică de hârtie la Petrodava.

La 1 Iunie 1829 a scos cea dintâiŭ gazetă românéscă (în Moldova) „Albina română," care a ținut 33 de anĭ, până la censură. —

Fórte harnic om a fost Asachi, și trebue să fĭ avut o rară înlesnire de a concepe și de a așterne pe hârtie, căcĭ din góna viețiĭ luĭ lăsà aprópe o bibliotecă, din ce a scris și din ce a tradus el.

Poesiĭ, nuvele istorice, balade, fabule, tablouri istorice, piese de teatru, călindare, cărțĭ de sciință, cosmografie, matematicĭ . . . rĕmâĭ uimit, când cugețĭ la câte a scris omul acesta, a căruĭ muncă de uriaș umple maĭ bine de o jumĕtate de secol. Aceĭ, carĭ l'aŭ cunoscut de aprópe, și maĭ trăiesc, povestesc cu multă evlavie faptele frumóse ale acestuĭ suflet mare și desinteresat, pe care nicĭ intrigile ómenilor pătimașĭ, nicĭ miile de greutățĭ ale acelor vremurĭ nu l'aŭ abătut o clipélă din mersul luĭ liniștit și stăruitor, și din jertfirea luĭ de sfânt pentru deșteptarea și fericirea acestuĭ popor.

In vêrstă de 81 de anĭ, Gheorghe Asachi móre la Iașĭ, în anul 1879.

Roșcata.

Traducere.

Este o ḑi caldă de primăvară. Mugurĭ și frunzele fragede lucesc ca smaragdul la lumina mândră a sóreluĭ. Tot este vesel. Frumóscle viorele și ochiĭ păsĕruicelĭ, care sĕ iviră peste nópte, acum împodobesc marginile părăiașuluĭ, și pare că'șĭ șoptesc miĭ de lucrurĭ frumóse. Tótă natura sĕ schimbă, o mare de lumină și de căldură sĕ împrăștie peste tot locul, fiecare unghiŭ este luminat.

Numaĭ douĕ puncte sûnt întunecóse în tabloul cel vesel. Douĕ puncte, în care nicĭ radele sóreluĭ nu pot pĕtrunde, și este fórte trist, ca acele puncte să fie tocmaĭ ochiĭ din frumósa față a unuĭ copilaș.

Pe o bancă mică de dinaintea caseĭ séde un băiat de vr'o șése anĭ cu ochiĭ țîntițĭ la luminosul sóre de de-asupra capuluĭ sĕŭ. Ochiĭ sĕĭ însă nu clipesc. El nu vede lumina cea intensivă; simte numaĭ căldura binefăcĕtóre. Nicĭ frumsețea natureĭ împrejmuitóre, împodobite sĕrbătorescu cu miĭ de floricele și cu alte lucrurĭ gingașe și minunate nu sĕ reflectézĕ în ochiĭ luĭ vineți. Maică-sa i-a pus dinainte o mĕsuță, pe care sûnt grămădite felurite jucărĭĭ: petricele maĭ marĭ și maĭ micĭ, căsuțe și soldațĭ ciopliți din lemn, tóte acestea pentru ca sêrmanuluĭ copil să-ĭ trécă timpul maĭ ușor. Sĕ și încercà el în vr'o câte-va rênduri, să sĕ jóce cu ele, dară nu scia, ce să încépă cu tóte acele lucruri pentru el neînțelese. De-odată sĕ aud vocĭ voióse de copiĭ. O mulțime de băieți trec pe dinaintea luĭ, strigând din rĕsputerĭ și jucându-sĕ un joc cât sĕ póte de vesel. Cel maĭ mic dintre eĭ are o dobă mare, în care bate din rĕsputerĭ.

„Nu vréĭ să te jocĭ și tu cu noĭ?“ îl întrébă un băiețel.

In locul celuĭ întrebat respunde altul cu un surîs batjocoritor: „Lasă'l în pace; el nu vede, și soldațĭ orbĭ nu ne trebue!“

După aceste cuvinte copiiĭ trec maĭ departe, și micul Ionel rĕmâne érășĭ singur ca maĭ 'nainte.

Mult sĕ maĭ gândesce el, óre ce joc sĕ jócă copiiĭ celialțĭ? De ce nu voiesc eĭ să'l ia și pe el la joc? Cum de sĕ pot eĭ juca, fără ca să fie conduși și sprijiniți de cine va, pe când el are poruncă strictă, să nu cum-va să sĕ scóle de pe banca luĭ cea mică! Ce va fi însemnând óre, când îĭ spune unul și altul, că el nu vede? Póte că este prea mic pentru acésta, și când va puté și el vedé?

Pe când își frămêntă el înzadar creeriĭ, ca să deslege întrebările, ce și le pusese, sĕ simte deodată atins ușor pe mână.

Este o copiliță cu îmbrăcămintea sĕracă, póte cu vre-o jumĕtate de an, séŭ chiar cu un an întreg, maĭ mică decât el. Ea a venit de vr'o câte-va minute pe lângă colțul caseĭ și s'a oprit cu sfiélă în apropierea luĭ. Copila cea mică nu este de loc frumósă; ea are pĕrul roșu, și fața eĭ este acoperită cu pistruĭ; trăsurile feței însă sûnt de tot simpatice, și privirea sfiiciósă din ochiĭ eĭ verduĭ este cât sĕ póte de blândă. In căutătura eĭ blăjină ea pare că aștéptă dela aceia, pe carĭ îĭ privesce, puțină milă și compătimire.

Copila se pléca acum la micul Ionel și'l apucă de mână.

Ca toți orbiĭ, avênd simțirea fórte desvoltată, el recunósce îndată pe mica Lincuța, tovarĕșa luĭ de joc, cu care își petrece în fiecare di. Abia rĕspunde însă la prietinósa eĭ salutare, și nicĭ că-ĭ trece prin gând să-ĭ facă loc pe bancă, lângă el.

Ea se așédă pe pământul gol lângă masă, și se silesce să facă puțină regulă între jucăriile luĭ. Ea scie prea bine ca și ceilalți copiĭ, că micul Ionel este orb, dar totdéuna a căutat să încunjure lucrul acesta, ca astfel să nu-ĭ dea a înțelege nenorocirea luĭ; și cu tóte acestea ea se pricepe a se juca cu el fórte bine.

„Acesta este un om," dice ea, dându-ĭ un soldat de lemn în mână; „acestea sûnt piciórele, aci este o mână — ceealaltă s'a rupt — și aci de-asupra e capul."

„Dară capul este ascuțit," rĕspunde copilul, pipăind după mâna Lincuțeĭ; „nu-ĭ așa, că e nasul?"

„Nu; acesta este coiful, căci este un soldat!"

„Este frumos a fi soldat?"

„Asta nu o sciŭ. — Numaĭ ómeniĭ marĭ sûnt soldațiĭ."

„Dară Alecsandru și Bujor nu sûnt ómenĭ marĭ, și cu tóte acestea spuneaŭ, că sûnt soldațiĭ."

„A! eĭ se jucaŭ numaĭ! Alecsandru este cu mult maĭ mic decât tine."

„Vréŭ să mĕ joc și eŭ de a soldațiĭ! De ce nu mĕ lasă și pe mine?"

Lincuța se gândesce puțin, și pe urmă dice decisă, ca și când ar fi pe deplin convinsă despre ceea-ce spune: „De aceea, că se bat și se lovesc, de iĭ dóre, și pentru-că este un joc numaĭ pentru copiiĭ neascultătoriĭ!"

Micul Ionel nu rĕspunde nimic, dară nicĭ nu maĭ urmărește cu interes vorbele eĭ. Ea formézá cu dibăcie din petricele un turn, și apucându-ĭ mâna, îl face să pipăie șubreda clădire.

Cu o mișcare nerăbdătóre dĕrîmă el fără milă tótă munca bieteĭ copile, și cu lacrămile în ochĭ dice cu arțag: „Nu vréŭ turn; vréŭ să mĕ joc de-a soldațiĭ! Nu'mĭ pasă și décă mĕ voĭ loví!"

Mica Lincuța face o față cam tristă, vĕdêndu'și dĕrîmată clădirea, la care lucrase cu atâta răbdare; iute însă iĭ trece nĕcazul, și acum sufletul eĭ pare-că voiesce să ia o hotărîre.

De-odată se scólă, dă mâna miculuĭ eĭ prietin, și dice: „Vino; ne vom juca și noĭ de-a soldațiĭ. Dară trebue să mĕ asculți și să nu fugĭ de lângă mine, căci décă te veĭ depărta, te poți loví, și maică-ta ne va înfrunta!"

El îĭ urmézá, și pornind amêndoĭ spre livadea din apropiere, tot nu sĕ póte reținé de a întreba: „Toți copíĭ trebue să sĕ țină de mână, când sĕ jócă de-a soldații?“

Și érășĭ Lincuța trebue să'ĭ spună un neadevĕr.

Ajungênd în livade, copilul o întrébă: „Spune'mĭ, ce fac soldații?“

Mintea cea ageră a Lincuței n'o dă de rușine nicĭ acum. Ea vede la marginea bălții din apropiere o ramură de salcie, tocmaĭ bună de a o întrebuința ca armă pentru micul Ionel. Insă ea nu póte duce pe copilul cel orb până la marginea bălții, și nu'ĭ rĕmâne alta de făcut, decât să'l lase pentru vre-o câte-va momente singur, ḑicêndu-ĭ: „Îți voĭ aduce o sabie mare și frumósă, ḑragul meŭ Ionel întocmaĭ ca a soldaților, décă mĕ veĭ asculta și veĭ rĕmâné aci, în locul acesta. Să nu cum-va să te ducĭ de aci; eŭ mĕ întorc numaĭ decât!“ Iute sĕ și îndréptă spre ramura de salcie, și micul Ionel rĕmâne singur.

De-odată aude băiatul érășĭ strigătele copíilor urmate de sunetul tobeĭ, și la auḑul glasurilor vesele pare că începe a'l furnica prin trup.

„Nu, cu băieții trebue să fie jocul maĭ frumos, decât cu Lincuța!“ îșĭ gândesce el, și fără să sĕ maĭ cugete, începe să alerge, cât póte, spre locul, de unde sĕ aud glasurile.

Cu gróză vede Lincuța fuga prietinuluĭ eĭ, și adunându-șĭ tóte puterile, începe să fugă după el, strigându-ĭ să sĕ opréscă. „Ionel! dragul meŭ Ionel! Opresce-te! — Am să'ți daŭ un lucru de tot frumos! — Ionel! ascultă-mĕ, te rog!“

Dară el nu sĕ opresce, și cu cât simte, că Lincuța sĕ apropie maĭ tare de el, cu atât alérgă maĭ tare. Despre pĕrul, care este în mijlocul livediĭ, el nu scie nimica, și în fuga luĭ cea repede sĕ lovesce de el așa de tare, încât cade numaĭ decât cu fața plină de sânge pe érbă. Vre-o câte-va momente rĕmâne nemișcat și fără simțire.

Lacrimĭ amare curg acum din ochiĭ Lincuțeĭ, și cu cuvinte blânde caută ea să'l mângâie, ștergêndu-ĭ lin cu șorțul sângele de pe față.

De-odată simte, că o smucesce cine-va de pĕr, și o ridică cu putere în sus

„Ér' aĭ venit să facĭ rĕutățĭ, ființă pĕcătósă?“ aude ea strigând cine-va, și trupșorul eĭ e hălțănat și împins în tóte părțile. „Nu potĭ să'mĭ lașĭ odată în pace copilul, roșcată urîtă ce escĭ!“

Tăcută sufere micuța tóte ocările și loviturile, pe care nu le primesce acum mai întâiŭ și mai întâiŭ dela mama miculuĭ eĭ prietin. Nicĭ un cuvênt, prin care să'și céră ertare, séŭ să arĕte, cum s'aŭ petrecut lucrurile, nu ese din gura eĭ. Cu ochiĭ țintiți sĕ uită la băiat, care, de-abia acum sĕ ridică, și viindu-și în fire și simțind durerea, începe să plângă.

Acum mamă-sa îl ia în brațe și pornesce cu el spre casă, éră copila îĭ urmăresce în óre-care depărtare plângênd, și simte fiorĭ în tot trupul, când femeia nĕcăjită sĕ întórce încă odată din pragul ușiĭ cătră ea, și'o amenință cu pumnul.

După câte-va césurĭ însă, pe când micul Ionel sta cu fruntea legată pe banca de dinaintea caseĭ, „roșcata“ Lincuță érăși sĕ apropie de el, și începe a-ĭ povestí, silindu-sĕ să-ĭ alunge urîtul și să-ĭ ușureze nóptea amară, în care sĕ afla în mijlocul luminóseĭ ḑile de vară.

Și așa merg lucrurile ḑile și sĕptĕmânĭ întregĭ. Copiiĭ ceilalțĭ nu voiesc să scie nimic în jocurile lor nicĭ de „roșcata“ Lincuță, nicĭ de Ionel cel orb. Nu e mirare, décă părăsițiĭ copiĭ sĕ alipesc tot mai tare unul de altul. Dară alipirea copileĭ este mai adevĕrată și mai neinteresată decât a copiluluĭ. Lincuța nu sĕ sperie nicĭ de ocărĭ, nicĭ de bătăĭ, și adese-orĭ ea rabdă, fără a ḑice nicĭ un cuvințel, pedepse aspre pentru greșelile tovarășuluĭ sĕŭ.

*

Intr'o bună diminéță micul Ionel nu sĕ mai arată. El este dus la oraș, ca să'l opereze un oculist renumit, căcĭ tot mai era speranță, că'și va puté căpĕta vederea.

Triste și monotóne ḑile sûnt acestea pentru sêrmana Lincuța! Privirea eĭ duiósă nu sĕ póte despărți de locnl, unde petrecuse de atâtea orĭ cu micul eĭ prietin. Cu pașĭ și mai sfiicioșĭ ocolesce ea acuma pe copiiĭ, carĭ nu sciŭ alt-ceva, decât s'o batjocoréscă și să rîḑă de ea. Prin acésta însă pofta de-a o nĕcăjí a mișeilor copiĭ sĕ face și mai mare. —

Și iată, érna gerósă a sosit. Pe livadea, în care sĕ încercase Lincuța să sĕ jóce cu Ionel cel orb de-a soldațiĭ, acuma sĕ ridică o gigantică figură de zăpadă.

Mica „roșcată“ a fost bolnavă, și numaĭ după opt ḑile póte să ésă pe afară. Pașiĭ eĭ sĕ îndréptă îndată spre locșorul cunoscut.

Pe livadea acoperită cu zăpadă sĕ bulgăresc o mulțime de băieți. Zărind pe sêrmana Lincuța, unul din eĭ începe să strige: „Roșcata! roșcata!... Dați în ea, băieți!“ și o plóie de bulgărĭ o coplesesce pe mica fetiță.

Ea se grăbesce să o ia la fugă, dar uitându-sĕ în jurul sĕŭ,

de-odată zăresce între aceia, carĭ o atacă cu mai multă plăcere, un mic băĭețel, și cum îl vede, scóte un țipet vesel:

„Ionel, dragul meŭ Ionel, te-aĭ întors?!“ — Uitându'șĭ de bulgărĭ, ea sĕ îndréptă cu brațele deschise spre el.

Ionel are tocmaĭ pumniĭ plinĭ cu zăpadă grunjurósă, și vĕdênd pe copila aprópe de el, îĭ aruncă cu putere grunjiĭ de zăpadă în față.

Lincuța rĕmâne înmărmurită și'șĭ apucă ochiĭ cu mânile, căcĭ îĭ luase vederea grózнica lovitură.

Un rîs general îl rĕsplătesce pe curajiosul băiat, și cu strigăte vesele sĕ împrăștie tótă céta.

Mica copiliță rĕmâne părăsită în mijlocul livedii. Ea'șĭ ține pumniĭ la ochișorĭ, și plânge, așa de amar plânge, încât nu'țĭ vine să credĭ, că lacrimile acestea sûnt pricinuite numaĭ de lovitura căpĕtată.

In diminéța Dumineceĭ viitóre micul Ionel ese afară în ușa caseĭ, și cu ochiĭ veselĭ și luminoșĭ privesce în juru-ĭ. Operațiunea a reușit, și acum sĕ póte bucura și el, ca orĭ și ce muritor, de frumsețea și bogăția lumeĭ acesteia. Stă și'șĭ aștéptă prietiniĭ. El este gătit în hainele de sĕrbătóre, și ține în mână sfóra, de care este legată ciócla luĭ cea nouă. Lincuța sĕ apropie încă odată sfiicióșă de el și'l apucă de mână ca și altă-dată.

El sĕ întórce mănios și'șĭ îndésă mânile în buzunarele paltonuluĭ.

„Ionel, vréĭ să ne jucăm érășĭ împreună?“ îĭ dice ea încetinel.

Băiatul rĕutăcios însă nu sĕ mișcă din loc și nu-ĭ dă nicĭ un rĕspuns.

„Pot să mĕ pun și eŭ puțin în ciócla ta?“ întrébă ea din noŭ.

Drept rĕspuns el smucesce așa de tare sfóra, încât îĭ sare ciócla cât colo.

In momentul acesta iată că vin doĭ băieții pe lângă colțul caseĭ, și luând pe Ionel în mijlocul lor, încep a striga: „Roșcata, roșcata!... Ce vrea roșcata éră?“ Ionel sĕ maĭ întórce de vre-o două orĭ spre ea, privind-o cu nehotărîre; dară nu apucă bine pe după colțul caseĭ, și începe să strige și el, cât îl ia gura: „Roșcata, roșcata!“ Strigătele sĕ repetézĕ de maĭ de multe orĭ, până ce sĕ perd în depărtare.

De astă-dată Lincuța nu maĭ plânge, ci sĕ depărtézĕ încet și cu capul plecat. De aci înainte n'avea de ce s'o maĭ batjocorésсă Ionel, căcĭ ea nu'l maĭ supĕra cu dragostea eĭ copilărésсă.

Cu tóte că Lincuța are față așa de blândă și ochĭ atât de duioșĭ, ea tot a rĕmas de batjocura fetelor și a băieților, și între ceĭ dintâiŭ chinuitorĭ aĭ eĭ sĕ află tot-déuna de bună sémă și Ionel. Pare că aducerea aminte de prietenia lor din timpul, când era orb, a dispărut cu totul din inima luĭ, séŭ că i-ar fĭ rușine, că în acel timp a avut de tovarășe tocmaĭ pe copila cea maĭ urîtă și maĭ desprețuită.

Orĭ unde s'ar întâlnĭ unul cu altul și ar fĭ de față și alțĭ copiĭ, ea este sigură, că prietenul de odinióră trebue sĕĭ facă vre o posnă. Décă din întêmplare sĕ întâlnesc și sûnt numaĭ singurĭ, el trece pe lângă ea cu o privire provocătóre, și nu-ĭ vorbesce nicĭ un cuvênt.

*

Sûnt patru anĭ acum, de când merg amêndoĭ la școlă. Lincuța este de omenie, liniștită și silitóre. Ionel este neastêmpĕrat și mișel, așa că învĕțătorul trebue să sĕ plângă de maĭ de multeorĭ împotriva luĭ. Dintr'odată însă purtarea luĭ față de fetița cea roșcată sĕ schimbă cu totul.

Intr'una din lecțiĭ învĕțătorul le vorbesce școlarilor sĕĭ despre recunoscință, și la sfêrșitul vorbireĭ sale din întêmplare ĭĭ pune luĭ Ionel întrebarea: „Cum aĭ fĭ tu, dragul meŭ, décă față cu aceia, carĭ în timp de nĕcaz s'ar fĭ purtat cu iubire față de tine și ți-ar fĭ făcut bine, te-aĭ arĕta aspru și mândru, și nu ți-aĭ maĭ aduce aminte de binefacerile primite?“ Ionel sĕ făcù roșu ca racul; cu tóte acestea el sĕ uità țintă în ochiĭ învĕțătoruluĭ, și cu glas hotărît și aprópe prea puternic rĕspunse: „Așĭ fĭ băiat rĕŭ și nerecunoscĕtor, d-le învĕțător!“ ... Și din ḑiua aceea el nu maĭ făcù nicĭ un rĕŭ sêrmaneĭ copile.

De aci înainte el sĕ feresce de dênsa și maĭ tare ca până acum. Când o vede apropiindu-se de el, o ocolesce pe departe, și décă cu tóte acestea, nebăgând de sémă venirea eĭ, sĕ întâlnesc amêndoĭ în cale, el plécă ochiĭ la pământ și pornesce în fuga mare, ca și când l'ar lua cine-va de dinderĕt.

Venì însă o ḑi, când lucrurile sĕ petrecură cu totuluĭ tot altfel.

Judele satuluĭ are un câne mare, pe care de obiceiŭ îl ține în lanț și numaĭ din când în când ĭĭ dă drumul, ca să sĕ maĭ misce puțin și să adune ciolanele de prin curte. Décă e lăsat în pace, cânele nu face niměnuĭ nicĭ un rĕŭ; décă însă e atacat, schimbă și el prietinia. Mișeiĭ de copiĭ nu pot să trécă pe dinaintea porțiĭ judeluĭ și să nu'l nĕcăjéscă pe bietul Urseiŭ. —

Unul gâdilă cu o nuia pe cânele tologit la sóre, altul îl lovesce cu o pétră și altul îl nĕcăjesce într'alt chip.

Și astădĭ după eșirea din școlă o cétă de copiĭ rĕŭ crescuțĭ sĕ apropie de Urseiŭ și'l jidăresc în tot chipul, fără să le pese ceva de mărăitul luĭ.

Cânele rabdă, cât rabdă, până ce sĕ ridică dintr'odată în picióre și sĕ repede la unul din copiĭ. Intréga cétă începe a țipa, și sĕ risipesce în tóte părțile.

Dară cânele nĕcăjit nu sĕ mulțămesce numaĭ cu atât. Incurajat de primul succes, el voiesce să pedepséscă pe unul din mișeiĭ, carĭ nu'ĭ daŭ pace, și astfel sĕ repede în fuga mare după eĭ și sĕ aruncă cu tótă puterea asupra copileĭ cu pĕrul roșu, care mergea liniștită pe drum înainte, netemêndu-sĕ întru nimic de animalul, căruia nu-ĭ făcuse nicĭ cel maĭ mic rĕŭ. Cânele nĕcăjit ĭĭ apucă cu dinții vestmêntul, care sĕ rupe în bucățĭ, și cine scie, ce s'ar fĭ maĭ întêmplat cu biaia copilă, décă o mână puternică nu l'ar fĭ apucat pe Urseiŭ de gât și alta nu l'ar fĭ lovit fără de milă în bot.

Cânele începe a sĕ chilălăĭ de durere; el lasă pe copila și sĕ aruncă înfuriat asupra luĭ Ionel, care la timp potrivit venise în ajutorul prietineĭ sale de odinióră. Băiatul este trântit la pământ; cânele îl muscă de câte-va orĭ de braț. Dar curajiosul copil nu sĕ lasă; el sĕ ridică érășĭ, și'l îndesesce pe Urseiŭ așa de tare cu pumniĭ, încât cânele începe a sĕ cheuna din noŭ, și sĕ întórce plioștit în curtea stăpânuluĭ sĕŭ.

Ionel începe a sĕ scutura de praf. Zăbunul ĭĭ este rupt în maĭ multe locurĭ și mână drépță a luĭ este plină de sânge.

Lincuța, albă ca părețele, stă înmărmurită lângă stoborul, de care sĕ lipise de frica câneluĭ, și'l privesce cu ochĭ înspăimêntațĭ pe curajiosul copil, fără a puté să rostéscă o singură vorbă.

El însă îșĭ netezesce cu mâna stângă pĕrul adus în neorênduială, s'apropie de dênsa, și roșu de rușine ĭĭ dice: „Nu fĭ supĕrată pe mine, Lincuțo, că am fost om așa de rĕŭ și așa de nimica!... Décă va voĭ să'țĭ facă cine-va vr'un rĕŭ, chiamă-mĕ numaĭ pe mine, și décă vréĭ tu, de aicĭ înainte să ne jucăm împreună în fiecare dĭ.“

Cuvintele acestea le rostesce el cât sĕ póte de repede, și fără să-ĭ dea vreme copileĭ să-ĭ rĕspundă, cu tótă durerea, ce o simte la mână, el pornesce tot o fugă spre casă, fără să sĕ gândéscă la pedépsa, ce póte să'l aștepte, și întocmaĭ ca și când ar fĭ făcut o biruință, scóte un vesel strigăt de *„hurra!“*

C.

Bibliografie.

Indreptar teoretic și practic pentru învĕțămêntul intuitiv, în folosul elevilor normalĭ (preparandialĭ), a învĕțătorilor și a altor bărbațĭ de școlă, de *V. Gr. Borgovan* profesor preparandial. Gherla 1885. Imprim. „Aurora.“ Prețul unuĭ esemplar 1 fl. 80 cr. v. a. — Lucrarea acésta a d-luĭ V. Gr. Borgovan a fost favorabil apreciată din partea preseĭ și totodată s'a constatat din partea maĭ multor bărbațĭ de școlă, carĭ aŭ folosit-o ca îndreptar la instrucțiunea din clasele elementare, ca o carte în adevĕr folositóre. O recomandăm și noĭ atențiuneĭ fraților învĕțătorĭ.

Almanachul societățiĭ academice social-literare „România-Junĕ.“ II. Viena, 1888. Tip. I. B. Wallishausser. — Ca și în anul 1883 societatea universitarilor noștri din Viena, voind a face o colecțiune de lucrărĭ bune românescĭ și prin acésta a'șĭ mărí în cât-va fondul, din care sĕ susține cabinetul sĕŭ de lectură, a rugat pe maĭ mulțĭ dintre scriitoriĭ noștri maĭ cunoscuțĭ, ca să contribue cu câte ceva la alcătuirea unuĭ noŭ almanach. Rugarea membrilor „Românieĭ-June“ nu a fost trecută cu vederea din partea acelora, cărora li s'a adresat, și astfel numele maĭ multora din autoriĭ noștri ceĭ maĭ distinșĭ ilustrézĕ almanachul, despre care e vorba. — In fruntea deosebitelor lucrărĭ întâlnim novela: „Scăpată de suferință“, de *Carmen Sylva;* apoĭ urmézĕ actul cel noŭ din „Ovidiu“ de *V. Alecsandri*; douĕ poesiĭ de *Eminescu;* un interesant articul filosofic, întitulat „Din esperiență“, de *T. Maiorescu*; „Consciința națională“ de *A. Mocsonyi;* „Educațiunea națională“ de *I. Popescu;* drăgălașa novelă „Bobocel“ de *I. Slavicĭ;* „Despre elementele chimice“ de *N. Teclu*; „Intelectualitatea ca notă esențială a plăcerĭ estetice și morale“ de *St. Velovan*; „Caracterul luĭ Stefan cel Mare“ de *A. D. Xenopol*, etc. — Pe cetitoriĭ fóeĭ nóstre îĭ va interesa de bună sémă într'un mod deosebit articulul d-luĭ I. Popescu despre „Educațiunea națională,“ în care dênsul caută a arĕta îndreptățirea și necesitatea educațiuneĭ naționale, și apoĭ reservele, ce trebue să le facă Pedagogia la aplicarea principiuluĭ național în educațiune. Reproducem din acest articul următorul pasagiŭ: „Educațiunea națională e justificabilă și sĕ presentă ca necesară chiar și din punctul de vedere al omenimeĭ în general. Căcĭ omenimea, ca atare, nu esistă decât în deosebitele națiunĭ genetice, în deosebitele naționalităților, acestea fiind tot atâtea tipurĭ concrete, prin care aceea sĕ manifestă în viéță și în istorie. De aicĭ însă urmézĕ, că tot ce sĕ face pentru cultura orĭ-căreĭ naționalități, trebue să sĕ considere ca făcut pentru cultura comunității omenescĭ în general. In adevĕr raportul dintre naționalitate și omenime e atât de intim, încât e imposibil, ca caracterul de om, ce are să sĕ desvólte într'un individ óre-care, să priméscă o desvoltare fără un anumit colorit național: individiĭ, ce aparțin d. e. naționalității nóstre, sûnt ómenĭ românĭ, și caracterul omenesc sĕ póte desvolta în eĭ în mod firesc numaĭ ca în Românĭ. Drept-aceea nicĭ nu sĕ póte cugeta o educațiune pentru omenime, care n'ar fĭ

în acelaşĭ timp naţională. O crescere, o educaţiune în sens cosmopolit, care ar avé tendenţa să facă pe o tinerime să nu aparţină nicĭ uneĭ naţiunĭ, ci omenimeĭ în general, în abstract, e prin urmare o imposibilitate, o utopiă. Prin o asemenea educaţiune, fără caracter naţional pronunţat, nu s'ar produce decât caractere omenescĭ bastarde. Nicĭ o naţiune cu conscienţă de sine însă nu póte dorí, ca să sĕ formeze astfel de caractere în sînul eĭ. Astfel educaţiunea naţională ni sĕ presentă, nu ca o născocire a minţiĭ omenescĭ, nici ca un efluc al aşa numituluĭ „şovinism naţional," ci ca un postulat basat în înseşĭ legile firescĭ ale desvoltăriĭ geniuluĭ uman. — Nu póte fí decĭ nicĭ o mirare, décă astădĭ sĕ accentuă cu atâta tărie postulatul educaţiuneĭ naţionale. Secolul nostru sĕ numesce nu fără cuvênt secolul cultureĭ şi al libertăţiĭ generale, căcĭ în nicĭ unul maĭ 'nainte nu s'a făcut atâta pentru ştergerea privilegiilor, care, ca nisce bariere, eschideaŭ partea cea maĭ mare a omenimeĭ dela cultură şi libertate. Acest secol, prin urmare, când şĭ-a impus problema de a face, ca la cultură şi libertate să participe fără deosebire tóte clasele societăţiĭ şi de asĕmenea şi tóte naţionalităţile, în interesul resolvireĭ a înseşĭ problemeĭ sale acesteia, trebue să stăruéscă a aduce la valóre şi educaţiunea naţională, care este cel maĭ natural şi prin urmare cel maĭ efectiv mijloc de a înainta cultura singuraticelor naţiunĭ."

Diverse.

Asiluri de copiĭ. De repetite orĭ cetim în ḑiarele nóstre, că în cutare şi cutare comună s'aŭ întêmplat însemnate nenorociriĭ, din causă, că copiiĭ aŭ fost lăsaţĭ singurĭ acasă. Icĭ s'aŭ jucat copiiĭ cu foc şi s'a aprins casa peste eĭ, colo un băieţaş de 3—4 anĭ a căḑut într'un vas mare cu apă şi s'a înecat, dincolo s'a întêmplat o altă nenorocire tot atât de mare. Ar fí timpul, ca şi la noĭ să sĕ gândéscă ómeniĭ la întroducerea acelor întocmiriĭ în adevĕr umanitare, care în strĕinătate sĕ folosesc de mult şi care aŭ scutit viaţa şi sănĕtatea multor copiĭ, — la întroducerea *asilurilor de copiĭ*. In satele agrico'e, unde peste vară ómeniĭ sûnt ocupaţĭ ḑiua întrégă departe de casă, şi în oraşele, unde părinţiĭ sûnt angajaţĭ ca lucrătorĭ la fabricĭ, ateliere, etc., copiiĭ, carĭ altfel ar rĕmâné fără priveghere, séŭ fără privegherea *recerută*, ar trebuí duşĭ într'o localitate anumită şi aicĭ ar puté fí supraveghiaţĭ, îngrijiţĭ şi conduşĭ de o femeiă cu pricepere séŭ de o altă persónă potrivită pentru lucrul acesta Astfel de întocmiriĭ nu ar fí cu neputinţă de întrodus în multe din comunele nóstre, şi folosul lor de bună sémă n'ar fí de despreţuit. — Să nu trécă cu vederea acéstă cestiune ceĭ însărcinaţĭ cu luminarea şi conducerea poporuluĭ!

Modele de lucruri de mână femeescĭ. La învitarea comitetuluĭ „Asociaţiuneĭ transilvane" comitetul „Reuniuneĭ femeilor române din Sibiiŭ" face un apel către Românele din întrégă ţéra, prin care le rógă să adune din ţînuturile dênselor deosebite modele de lucruri de mână femeescĭ, esecutate de ţĕrancele nóstre

(țesături, cusături, chindisituri, etc.), care modele să se foloséscă la instrucțiunea copilelor din școla civilă, înființată în Sibiiu de „Asociațiunea transilvană.“ Modelele să vor trimite la comitetul „Reuniuneï femeilor române,“ și acelea, care nu vor fi dăruite, să vor trimite înapoi pe spesele „Reuniuneï.“ — Scopul este fórte salutar, și prin urmare rugăm și noi pe cetitórele fóeï nóstre, să dea mână de ajutor „Reuniuneï“ în cestiune.

Convocare. Despărțemêntul III-lea al „Reuniuneï învețătorilor români gr. or. din districtul X. Brașov« își va ține *adunarea sa generală* Luni în 18 Aprilie a. c. st. v. în sala școleï capitale gr. or. din Zêrnescï, anume dela 9—12 a. m. și dela 3—5 óre p. m. La acéstă adunare sûnt învitați a lua parte toți onorații membri aï despărțemêntuluï, precum și alți amicï aï școleï.

Altă învitare afară de acésta nu se va mai face.

Agende: 1. Deschiderea ședinței prin președinte. 2. Cetirea apeluluï nominal. 3. Desbatere asupra temeï propuse de On. Comitet central, anume: „Cum să se propună desemnul în școla poporală? (partea teoretică și practică).“ 4. Constituirea despărțemêntuluï pe noul period de 3 aní conform §-luï 26 din statute. 5. Propuneri eventuale. — Onorații membri, carï voiesc a prelucra tema amintită sub pct. 3 sûnt învitați a se însinua la presidiu cu 8 dile maï 'nainte de terminul ficsat pentru ținerea adunăreï.

Zêrnescï în Martie 1888.

Vartolomeiu Bude,
președinte.

Nicolau Pană,
notar.

Cătră cetitorï. Retrăgêndu-ne dela redacțiunea acesteï foï, mulțămim din inimă tuturor acelora, carï aŭ binevoit a ne da mână de ajutor la lucrarea nóstră.

Brașov în Martie 1888.

Ioan Popea.
Andreiu Bârseanu.

Posta red. și administrațiuneï.

D-luï *P. Stefănescu*, înv. Rascorul. D-Tale Ți s'a trimis regulat fóia de aicï și pe al 2-lea semestru, însă nu pe adresa de acum, ci la comuna Brătenï. Binevoiesce a cerceta acolo, și neaflând N-riï ce-Ți lipsesc, binevoiesce a-ï reclama la noï spre a Ți se trimite a doua óră. De altmintrelea la acésta nu noï purtăm vina.

D-luï *V. D. în H.* Lucrarea D-tale se va preda redacțiuneï celeï nouĕ.

Invitare la abonament.

Cu N-rul viitor, care va apăré la 1 Maiu st. v. a. c., fóia: **„ȘCÓLA și FAMILIA“** întră în al III-lea an al esistenței sale. Deschidem decï un noŭ abonament pe anul al III-lea al foiï. Prețul abonamentuluï este: în Austro-Ungaria pe un an întreg 2 fl.; pe o jumĕtate de an 1 fl. Pentru România și strĕinătate pe an 6 franci; pe o jumĕtate de an 3 franci (plătibilï în mărcï postale). — Rugăm pe aceia, carï ar voi să'și procure fóia nóstră, a trimite prețul de abonament cât maï în grabă, ca să ne scim orienta cu edițiunea N-ruluï prim, să putem tipări adresele și să regulăm espediția de timpuriŭ. — Creditul în anul acesta se va restrînge la un numĕr fórte mic de abonați. — Atât abonamentele pentru anul al III-lea, cât și restanțele din anul al II-lea aŭ a se trimite administratoruluï foiï *I. Dariu*, în Brașov (Brassó).

Pentru încassarea restanțelor anuluï II, cât și pentru a celor din anul I, se vor întrebuința tóte mijlócele, pe care le permite legea. — Domniï abonați, carï nï-aŭ trimis pe anul III câte 3 fl., sûnt încunoscințați, că plusul de 1 fl. se va socotí maï departe, séu, la cerere, se va retrimite.

Conducerea foiï în anul al III-lea este încredințată unuï comitet redacțional.

Editura foiï „Școla și familia.“

Proprietară: »Reuniunea învețătorilor rom. gr. or. din Districtul al X-lea, Brașov«
Tipografia Alexi, Brașov.